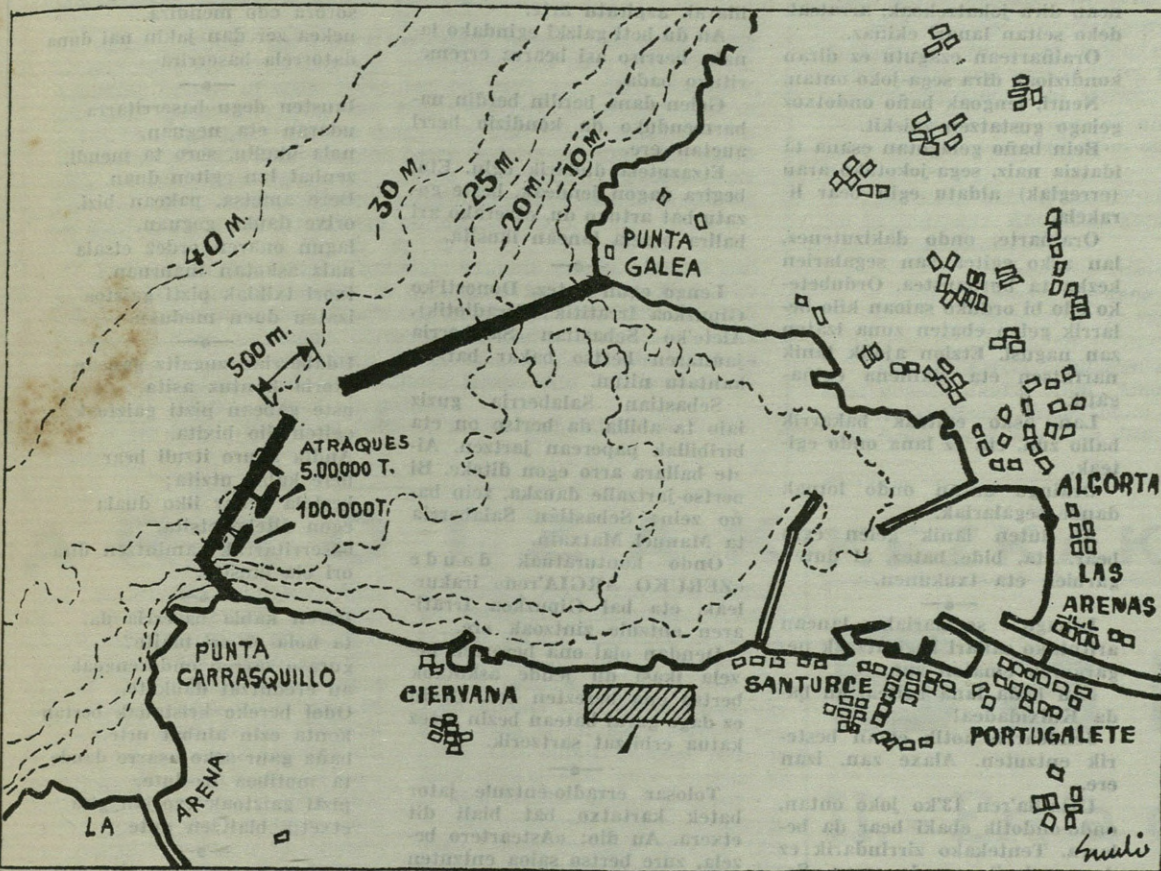

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 4 PEZETA

Bilbo-ko portu berria, onartua

Onartua izan da Bilbo-ko portu berria. Teknika aldetik ez diote eragozpenik arkitu. Ta ezta diru-aldeetik ere. Ikaragarritzko aurrerapena izango du Bilbo uniak eta ukasle guziak portu berri onekin; ekonomi ari begira bein tzat.

GATZ ETA PIPER

- Nazioko Batzarrak «Liburu Zuriaren» azterketa bukatu du. Onartu dan agirian, Eskualdetako izkuntzak eskoletan erakutsiak izan bear dutela erabakitzen da. Au, ikasleak eskatzen badute, beintzat.
- Federico Silva, Bartzelonakoa izan ez-ta, lenengoa izan da «Bartzelonatar Aintzakoa» izendatua.
- Bartzelona-rako ura inguratzeko egin diran lanak, 4.700 milloi pezeta kosta dira.
- Garcia Valiño-k Iruña-n jatordu bat izan du gipuzkoar eta nappar batzuekin. Jatordu orretan au esan du: «Fueroa, ez da lege-barkagarri bat, eskubide bak baizik.
- «Margo-ederdun Enziklopediak» bosgarren liburua argitaratu du: «Mundu guztioi erakutsia» izeneko. Euskal-itzulpena Mikel Atxaga-ri zor diogu. Auxe liburu egokia gure aurrentzat, egokirik bada, eta sendi guzietan egon bear lukena.
- Irungo «Urdanibi» jauregia liburutegi apartekoan bihurtuko da. Erritar guziak atek irikita izango dituzte, irakurgaiak aukeratzeko. Mourlane Mitxelena idazlariak utzitako liburu-pil mardulak ere, liburutegi berrira aldatuko dira; eta udaletxeak beren gain artzen dute ikastoki aberats au zaintzea.
- Turismoari begira, Iruña-ko Diputazioak begi-begiko artu du Xabier Donearen jaiotetxea. Urtero, irureun milla udatian ta erromes irixten dira. Etxe ta eliz berriztera dijoaz. Eliz berriaren neurriak, 30.000 kristau babesteko ainbatekoak izango dira. Eta besteak beste, gaztelu, ostatu ta abar, oso egoki ta apain geldituko dira.
- Azpeitiko «Antxieta» jauregiari suak egindako kalteak, laister konponduta ikusiko ditugu. Bi milloi ta erdi kostako dira lanak; eta Diputazioak aurreratu ditu diruak. Emendik aurrera, Antxieta jauregia kultura-etxe izango da. Beeko txoko ta batzarrak, baseritarrentzako Lenen-bizitza, giz-kulturakiko itzal dietarako. Bigarrenkoa, musika-toki, liburutegi eta erti-museoa, Antxieta irudilariaren omenez.
- «Der Spiegel» asteroko alemanak dionez, Israel-ek eskuratu omen du atomo-lerkiña. Ba omen ditu bost-sei bat onelako bonba gordeak ere. Ori sañisteko, Israel-ek beste lurralde batzuei uranio ta plutonio erosi diela jakifiazten digu. Isotopoak bereizteko lan-lekua Beersheba-n daukate, nunbait.
- Azterapenak, goseak eta mixeriak sortu duten asarre miña agirian jarri da Ego-Ameriketara Rockefeller-ek egin duan ikustaldian. Gizon au, angontzat, Ipar-Ameriketako diru-ndar zapaltzailearen ordezkari bezela ikusi bait-dute. Uririk pipertuenak, Buenos Aires, Cordoba, La Paz, Guayaquil, Quito, Bogotá, Río Janeiro ta Sao Paulo izan dira.
- Paulo VI-garrenak oraintsu ikustatu duan Elizetako Munduko Batzordea, 1948-garren urten Amsterdam-en sortu zan. Bere barruan 200 eliza protestante, anglikar eta ortodoxoak sartuak daude. Batzar orrek 80 lurraldetako ordezkariak bildu du. Batzordearen ikurrizta au da: «Jaun bakarra, fede bakarra, bataio bakarra, Jaungoiko bakarra guzian Aita».
- Ipar-Ameriketako, Sobietarren Batasunarekin izketatu baiño len, Europa-ren iritzia eskatuko du Atomoarmen gutxitzea, dala-ta.
- Nazio Batuetan degun Koloniak uzteko Batzordean, Portugal-i, itxas-aruntzako lurak lagatzeko eskatzen zaio ta Portugal-en lagun diran Erri-aldeei, ari militar-laguntza ukatzeko agindu zaie.
- Jordania-k laster izango ditu bere eskutan, Ipar-Ameriketako Egazkiñak.
- C.I.A.-k bere langilleak aukeratzeko, Ipar-Ameriketako Berri-Serbitzuan sartzeko zer arrazoi duten jakin nai izaten du aurrez. Langille auek urtean 8.000 dolar jasotzen dituzte lan-saritzat. Mundu guzian amabost milla gizon ari dira C.I.A.-rentzako.

ESKATU:

ZERUKO ARGIA-ren bidez, zure etxera bialduko zalzkizu, zuk nai dituzun liburu ta liburuxka auek:

	Ptak.
☐ 6-garren Paul Aita Santua ta «II-garren Batikano» Batzarrak Yurre'tar Yulen A.	90
☐ «Lourdes'ko Ama» - Euskal Meza. P. Francisco de Lazcano. Donosti'ko Eliz-barrutian loratua.	35
☐ Kontu zarrak eta kontu berriak. Edic. «Apakia».	5

BRUÑO Liburuak

☐ Gazteen Biblia. F. Hoffmann eta Ondarrabi-ko F'ren itzak, eta A. Zugasti'k euskeratua	250
--	-----

BERE-BIZIKO LIBURU-SORTA

Enciclopedia General Ilustrada del Pais Vasco. Euskal Literaturaren Kondaira barri bat.

Argitaratu deusku «Enciclopedia General Ilustrada del Pais Vasco»-ren lenengo tomua Aunamendi argitaldaria.

Iru atal eukingo ditu Enziklopedia onek:

1. Beste enziklopediak egiten diran moduan, Abecedarioz gaiak, labur, lenengo atalean. Euskal gaiak bakarrik. Euskalerriarekin zer ikusi daukeenak.
2. Lan bereziak, bigarrenen. Monografiak: Edertia, Izkuntza, Literatura.
3. Euskal Bibliografia, irugarrenen. Jon Bilbao Azkarreta irakasleak egiña.

Bigarren atalekoa da agertu jakun tomua. Gaia: Euskal Literatura. Zazpireun orrialde eta geiago deukoz, apaingarriz beteta.

Erdi-aroko kantu zarren barri emoten da asieran: XIV-XV gizaldietakoek, eta XVI-XVII-etako testu laburrak.

1545-1789 urteetan euskal literaturak euki dabon girua, argitaratu diran liburuetan. Saio bi-

kaiña: gaiak idazleak, testuak, itzulpenakin...

1789-1960. Amazortzigarren gizaldiaren azkenaldian jartzen dau gure renazimendua Beñard Estornes Lasak. 1877'an jabetzen da esnatze berezi bategaz gure literatura, Nafarroako «Asociación Euskara», Donostiko «Euskal Erria» eta besteekin. 1853'an asten dira D'Abadien jaiak eta sariak. Oso aberatsa da, eta orainarte gitxi zabaldu dan gaia ataleko au.

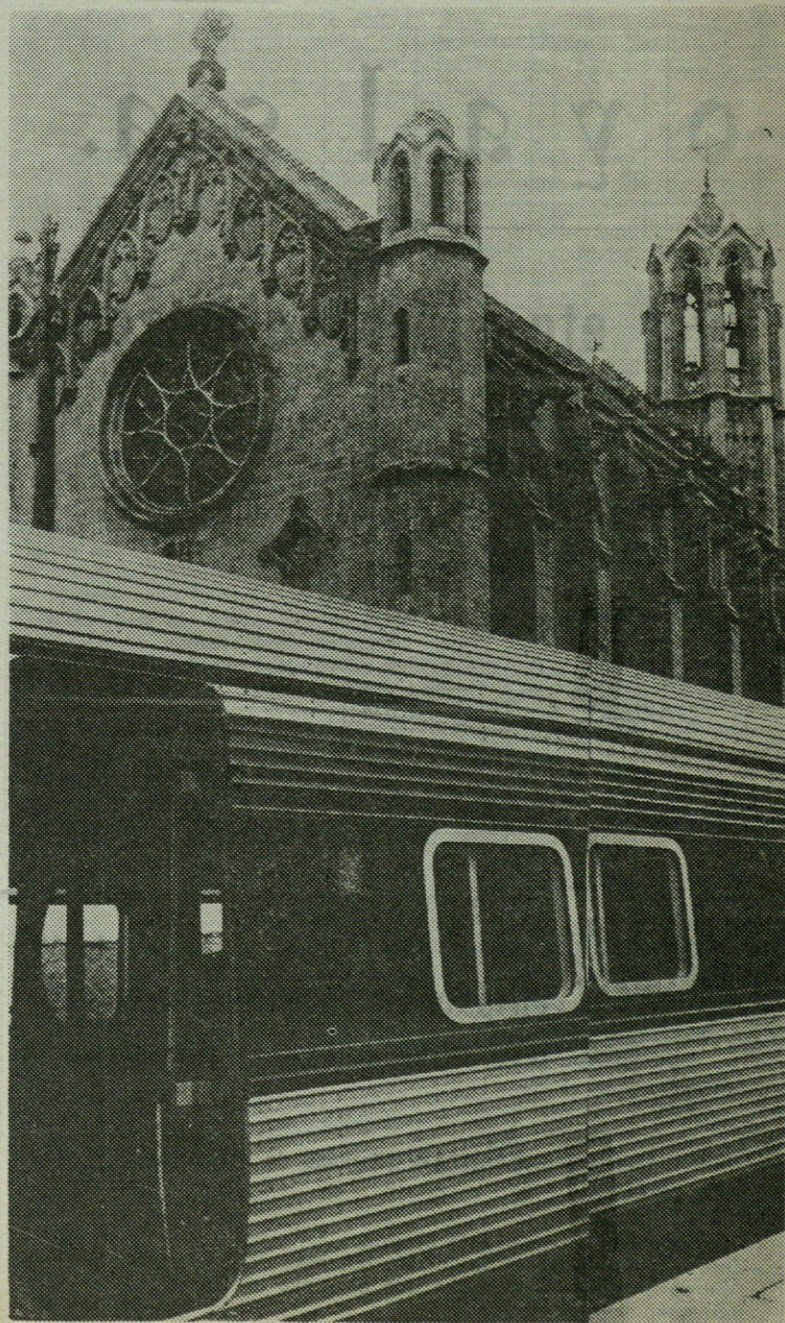
XIX gizaldiaren azkenaldian amaitzen da liburuak: 1897'an. Otsalde-Joannes il zan urte aretan. Aita Murieta eta Aita Irizoz jalo.

Liburu onen atzetik, uste dogu laster etorriko dirala zuzenketak, ikertzak eta saioetan bide barriak.

Ezin leike zeaztasun aundirik emon liburu onen ganean oar labur batean. Saio ona da. Beste tomuen zai gelditzen gara. Aibatik ariñen agertu daitezela.

ARRIURDIN

"TALGO" EUROPA-ALDETIK

Joan dan illetik or dabil Europa-zeur Talgoa. Bartzelona-tik Ginebra-raino joan-etorri dezakegu orain, euskaldun batek sortutako tren onan.

BERTSO BERRIAK

Semearen urtebetetze egunean

— 1 —

Gaurko egunez baldin baiago zorionaren egarri, zorion oiek ematen dizkit biotzez eta pozgarri. Ugaldietan ura bezela erreka gafez ugari, zorioneko kaia orretan ibili eikek igeri.

— 2 —

Zorionean izan dedilla gaur argitu dan eguna, urte askoan agertu bedi Maiatz loretsu, leguna. Maiatz gozoa, Maiatz alaia, Maiatz eztitsa, biguna, gaurko egunez, ura zan poza! Maiatzak eman ziguna.

— 3 —

Lorreill onek alaitzen dizkik aita ta amaren biotzak,

nola ez utzi zoraturikan aur seme baten jaiotzak? Bazter guziak lorez beteta; igartu bitez arantzak, gauzak orrela egin zizkiken i jaiotako Maiatzak.

— 4 —

Poz-atsegiñez igaro ezak besarkada asko artuaz. umetxoaren ezpain beroak ire arpegin urtuaz. Lepotik eldu eta musuka aitari poza sortuaz, alaitasuna buru izan bedi eguna ondo ospatuza.

— 5 —

Maiatz gozoa, Maiatz alaia, Maiatz eztitsa, biguna, gaurko egunez, ura zan poza! maiatzak eman ziguna.

Iruzubi - LEZO

Tximeletari

Nundik zatoz, andereño bat lez? elur maluta aizez beteta, eder, lirain, ikututa batez polita benetan tximeleta

Marmaran olartzua, arina; apaintzen dezu Udaberria mota guziak zure sorgina! Jaunaren urteroko miraria.

Ostodaran margoz apaindua, aratz, billutsik, mundu aurrean, etzera ikututzeko jaiua, lurrin, olerki, loren tartean.

Otxan bizkorra askor, gogorra, garbi, jatorra, eder, legun; zatoz ludra, aspertzen ez dira zuri begira, gau ta egun!

Lore danak zabiltz txastatuaz, lanbru ta otz, maite zaitut biotzez; zuri begira nago txoratuaz, agian, eginda al zaude autsez?

Justo Baltzategi - ZUMARRAGA

O y a l s. a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

1.896

1.969

GIPUZKOA'KO PROBINTZI ERATETXEA

(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru bearretan gure «PRESTAMEN SERBITZARITZA» (Servicio de Préstamos) balla zaitz

Zure baserria erosteko edo obetzeko
Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo obetzeko
Aberea —azienda— erosteko edo obetzeko
Baratzeko fruituak obetzeko
Jakindean jarri zaitz Donostia'ko gure
12 afizinetan eta Probintziako 63 sukursaletan

NERE BORDATXOTIK

Garagarrilla'ren 10'garren egunean sega-apustu bat egin zan Donosti'n.

Segalari neurketa au Ernani'ko Jauregi baserriko salletan izango da.

Uztaila'ren 13'garren egunean dira jokatzeakoak, arratsaldeko seitan lanari ekinaz.

Orainartean ezagutu ez diran kondizioak dira sega-joko ontan.

Neuri, lengoak baño ondotoxoz geiago gustatzen zaizkit.

Bein baño geiagotan esana ta idatzia naiz, sega-jokotako arau (erreglak) aldatu egin bear larakela.

Orainarte, ondo dakizutenez, lan asko egitea zan segalarien kezka ta buruastea. Ordubeteko edo bi orduko saloan kilo belarrik geien ebaten zuna izaten zan nagusi. Etzion ajolik lanik narratsen eta zikiñena egiñagatik.

Lan asko egiteak bakarrik balio zun, eta ez lana ondo egiteak.

Oraingo ontan ondo lotuak daude segalariak.

Al duten lanik geien egin bear, eta, bide batez, al dute garbien eta txukunen.

Lenago, segalariak lanean aritutako sallari begiratzek negargurea ematen zun.

«Au bada lana egitea, au bada Kuixidadea!»

Jendearen aotik etzan besterik entzuten. Alaxe zan, izan ere.

Uztaila'ren 13'ko joko ontan, ondo-ondotik ebaki bear da belarra. Tentekako zirindarik ez dago uzterik, an da emen. Segalariak izango dute zeñiek kargu artua, belarra ondotik ebatien ezpadiute. Federazioko gizonak ernai egongo dira.

Ondo dakizute aizkol jokotan zer gertatzen dan. Egurra erditu gabe egon ezker, naiz ta uskeri bat palta izan, aizkolariak berriro egur aren gafiara igo bear izaten du, alik eta ebaki arte.

Lanean narrats ari dan segalariak, berriro lengo tokira pasa bear du, alik eta kondizioan ebaki arte. Beretzat galera.

Alfonbra baten gisara gelditu bear du zelaiak. Garbi, txukun, leun eta berdin.

— 1 —

Jokatzalleak auk dira: Agustín Garalar, Oizartzun'go «Astaborda» baserrikoa, ta Agustín Asteasuizarra, Martutene'ko «Mateo» baserrikoa. (Martutene Donosti'ko ballera bat dezute).

Milla ta bosteun metro kua dratuko salla lenen edo bizkorren ebaten duna irabazle. Baña, Jainkoak agintzen dun bezela lana eginda.

«Jauregi» baserriko nagusiak

izango du alde ederra. Zelaia garbi ta txukun utziko diote. Belarrak metatu edo etxeratzea beste lanik ez.

Lenago berriz, berri-berriro segan egin bear izaten zuten, zutik utzitako belar zirinda ta illarak azpiratu arte.

Au du beti gaizki egindako lanak: berriro asi bearra erremetituko bada.

Geien dana berdin berdin nabarmenduko da kondizio berri auetan ere.

Etzazutela dudarik egin. Eta, begira dagon jendeak, beste gozatu bat artuko du, etxerako ari balira bezela lanean ikusita.

— 2 —

Lengo egun batez, Donosti'ko Gipuzkoa Irratitik (Erradiotik), Aiete'ko Sebastian Salaberria jaunaren bertso bakar batzuk kantatu nitun.

Sebastian Salaberria guziz iaio ta abilla da bertso on eta biribillak paperean jartzen. Aiete ballara arro egon diteke. Bi bertso-jartzalle dauzka, zein baño zein: Sebastián Salaberria ta Manuel Matxain.

Ondo konturatua daude «ZERUKO ARGIA'ren» irakurleak, eta bai Gipuzkoa Irratiaren entzule zintzoak ere.

Dendan oial ona berezten bezela ikasi du jende askotok bertso ona berezten ere. Orain ez dago garai batean bezin errez katua erbitzat sartzerik.

— 3 —

Tolosar erradio-entzule jator batek kartatxo bat biali dii etxera. Au dio: «Asteartero bezela, zure bertso saioa entzuten poz-pozik egon nintzan.

Eskabide bat egingo nizuke. Oraindik oraintsu kantatu zenitun Aiete'ko Salaberria jaunaren bertsoak bialiko bazenidazke, erruz eskertuko nizuke».

Ez dakit ezer, baña zu etzera izango erradio-entzule bakarrik. Ziur nago «ZERUKO ARGIA» astero irakurriko dezula.

Tiro batez bi txori iltzea pentsatzen det.

Emen dijoazkitzu ondoren Salaberria jaunaren bertsoetako batzuk. Zuk bezelaxe gogoz irakurriko dituzte beste ainbat irakurlek.

Lana ere aurreratu egiten det, batzuntzat eta besteentzat koplak ateratzen aritu gabe.

— 4 —

Baserritarrok, astera nua zuen berriak ematen, zer goraberak gertatzen diran bertsoen bidez esaten. Saiatuko naiz gaur artu dedan lan au zuzen eramaten, nekazaritza astuna dala guziak jakin dezaten, ordu askoan lana egiñaz nola bizitzen zeren.

Oiari garaiz agur eginda bereala lantegira, denbora gutxi galtzen dezute erlojuari begira; eguneroko eginkizunak jakinak izaten dira, ganadu lanak eginda gero sorora edo mendira... nekea zer dan jakin nai duna datorrela baserrira

Ikusten degu baserritarra udaran eta neguan, nola ukullu, soro ta mendi, zenbat lan egiten duan. Bere ametsa, pakean bizi, orixe dauka goguan, lagun onaren ordeztasuna naiz askotan inguruan, txori txikiak pizti gaiztoa izaten duen moduan.

Udaberrian zugaitz gañean txoria kantuz asita, uste gabeen pizti gaiztoak egiten dio bixita. Andik aguro itzuli bear bere kabia utzita; bestela azkar ilko duala egon diteke etsita, baserritarrek samintzen dira ori ola ikusita.

Beren kabia baserrira da, ta nola ez ori maite? guraso zarren ondorengoak au eredutzat daukate. Odol bereko kristauak bertan konta ezin ainbat urte, baña gaur asko asarre daude ta motiboa ba-dute, pizti gaiztoak txorian gisa etxetik bialtzen dute.

Zorionak, tolosar maite orri. Ezagun dezu ao-sapai onekoa, gusto onekoa zerala. Bete-beteko bertsoak dira Salaberria jaunaren auk.

Neuriz, puntuz eta mamiz. Bertso onak derriro bear ditu iru kondizio auk. Ondo beteak dauzka Salaberria'k.

Borondaterik onenez, jende askok bialtzen ditu bertsoak «ZERUKO ARGIA'ra».

Batzuk ondotoxoz txepelagoak eta aulagoak izaten dira beste batzuk baño. Nai dun guziak ezpaitu izaten bertsolari ezpala. Edozeinek bertso onak jartzerkerotan, dan bezin zailla ez litzake izango lantegi au.

Zorigaitzez, urri ta bakanak dira puntako bertsoak jartzeko gai diranak. Atzo bezela gaur; len bezela orain.

Baxarri

GURELESA

Gipuzkoa'ko ta Naparroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne solila (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-galña
- Gurña
- Yogur
- Batiduak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ari) — DONOSTIA

Bodegón
Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki diteke merke ta ondo ematen.

Fermín Calbetón, 4
DONOSTIA

Unibersidadearen Zentralismoa

Unibersidadearen erdi-alderako makurkeria, ezta esan maiztu bat. Madrilgo Unibersidadeak beregana darakarzik, bai ikasleak eta bai irakaslerik sonatuena probintzi guztietatik. Bi uritan, Bartzelona ta Madril-en biltzen da ikasle guzien erdi-ingurua Espainia barruan.

☆ ☆ ☆
Ondorena begien aurrean degu: bi uri oietako ikasle ta irakasleak geroago ta nabarmenago bereizten dira beren mailaz beste Espainia-ko ikasle ta irakasleen mailatik. Inor ezta ez Bartzelona-tik eta ez Madril-dik Espainia-ko beste Unibersidadetara aldatzen. Ta ori berdin gertatzen zaie ikasle ta irakasleel.

☆ ☆ ☆
Ala ikusi da garbi oraintsu gertatu dan leiaketetan. Leiaketa oiek, Madril-dik kanporako ikasguetako irakasleak inguratu nairik egin dira. Baiña dena alperrik izan da: ezpaita inor agertu leiaketa oietara ta ikasguak irakaslerik gabe gelditu dira.

Orrek agirian jartzen du sail ontan degun gaitza: irakasleak gutxi ta gaizki ordainduak dauzkagularik, diran apurak geroago ta geiago jotzen dute erdi-aldeko Unibersidade oietara. Ta orrela bi Unibersidade oien izena goraka dijakigu.

☆ ☆ ☆
«Liburu Zuriak» gaitz onen sendabide bezela, irakasleak beste aldetan zabaltzea izendatzen du. Irakasleok bere buru diran Unibersidadetan banatu ditezke. Baiña lan ori bere osabidera eltzera, urte asko joango dira. Bitartean, Madril-dik kanpoko Unibersidadeen maila goratzen saiatu bearko degu, alde guztietako irakasleak elkarren antzeko maila iritxi dezaten beren jakintza-saillean; alde guztietako irakasleak berdiñago zabal ditezten Unibersidade guztietara eta Unibersidadeen maila elkarren antzekoagoa izan dedin. Orrek, ez-tio Unibersidade bakoitzari bere nortasunik jango.

☆ ☆ ☆
Bitartean, «Liburu Zuria» asmo-uts besterik ezdala, etzagun aazu. Norbaitek kanpai aundiak jo ditu, gure Irakaskintza Europa-ko Irakaskintzaren aurrean dijoala esanaz. Ori, «Liburu Zuria»-k diona martzen jartzen degunean gertatzea ba-diteke. Irakasle-leiaketen atzerapena ta abar konpontzen ditugunean, alegia. Baiña bitartean Espainia-ko Irakaskintzak bere kaltean izango ditu Gobernuaren Liburu orrek salatzen dituan aje guziak.

Ta aje oien artean ezta txikiena, noski, Unibersidadearen Zentralismo ori.

ARROTZAK KEZKAK

Izen askotxoekin bataiatuak izan dira beste lurraldetatik guregana etorri zaizkigun zenbait gizon emakume. «Txuriano», «Koreano» maketo, ta nik al dakit beste zenbat izen. Ainbeste maite zuten sorterri, adixkide, pamilikoetatik aldendurik egun batean euren amesten zuten Euskalerrira etorri zitzaizkigun. Geroztik geure artean gelditu dira. kabitxa emen jarri ondoren gero bere gaiontzeko lagun ta ahaideko akararazten alegindu zaizkigu, bizitzaren zaiñak euskal lurralde ontan lur artu du.

Auxe da begi aurrean daukagun gertakizun garrantza, euskal bizia eman dioten labainkada zorrotza, euskoen egoera mingotsa. Geuk ere egin izan diegun arrera askotan ez da bear bezin maiekorra izan, geienak supritzen dutenak aiek berak dirala ez gera konturatu.

Gizaki orok daukagu tokiz aldatu ta beste lurraldetan bizitzeko eskubidea, bearreak eraginda atzeriratu izan geranean berriz, eskubide ukatu ezinikoa. Gu, euskaldunak, mundu guzian sakabana-tuak gaude, izan ere asko dira Euskalerritik irten da bizimodu cbe-ago baten billa.

Len aipatu degunez, bidezkoa da bada, gugana datozenari ongi etorri obeagoa eskeintzea. Sistema kapitalista batek menpean artu ditu, ezinaren indarrak guganañ jaurtikirik ametsti, bizi berri bati asiera emateko osmoz dabilzkigu.

Badira inmigrazioa gure onurakorra izango dirala esaten dutenak. Baiñan gu, nortasuna arrixku ikaragarrian jarri arazten gaitun ugolde onek neurri bat eskatzen duela konturatzen gera, bizi izaten jarraitzeko berekin duan eskubidearen neurria alegia. Zoritzarrez, ordea, eskubidea au egi bihurturik ikusteko gaude. Emen pekatu aundi bat ageri da, sistema baten ondoren galgarriak. Ta euskaldunak, zenbait kapitalista beñe-pein, ez gera errugabeak.

Gertatua zelakoa dan jakinda gure postura aldrebesak lenbailen baztertu bear ditugu. Beti gaizki-esaka jardun izan gaitzute, beti negarrez, logaleturik eta ametsetan. Ez gera egundo egizko pausu sakon bat ematen auzartu. Arrotz ditugun anaiek gutar bihurtzera iritxi bear gera. Iturria agortarazten saiatzea bidezkoa, baiñan aurrez aurrez dakusgun gertaera baztertu ezinikoa dala ez ahaztu.

Une onetan sentimenduak geiegi eragiten ote nauten bildur naiz. Geroko euskal erria, euskal kultura euskalduna izango bada, ta ortarako eskubide osoa ezezik erantzukizun aundia degu, euskalki biziarazten gaituzten baloreak zaindu

ta indartu beste erremediorik etzai-gu gelditzen, gaiontzean arnasik gabeko gorputz bihurtuko gera, ots, bizirik gabeko izakiak. Beraz, guregana etorriak diran ezkerko euskoen ahaide izan ditezten saiatuko gera. Ona emen bada zeregin nagusia. Gai ontan, zelakoa izan da gure jokabidea?, gure kezkek ez al dira kritika utsean gelditu?

Gure anai oiek nola euskaldundu dago kakoa, korapillo biurria. Geu gera bada kementsu ekin bear ditugunak. rtarako, gure lurralde ontan erri desberdinetako gizakume-ekin arkitzen gera, danak molde berdiñekoak dirala pentsatzea astakeri aundia izango litzake. Gure artean, gallego, andaluz, gastelakoak, katalandarrak, ekstreñeñoak, t. a. ditugu. Ta gogoan artu, bakoitzak bere sorterria maitatzen ez duan bitartean, bere jatorrizko nortasunaren aberastasunaz jabetzen ez dan bitartean, euskaldun bihurtuko zaizkigunik ez gero pentsa. Beraz lenen egizko gallego izan dedilla, Galizia egitan maitatu dezala, bere erriaren ondamedeaz samindu dedilla, eta orduan, geu erri bat geranez, berdin gerta ez dakidigun saiatuko da. Lan neketua benetan, baiñan nik ez det beste biderik ikusten.

Sarritan gure gaitzak iturri beretki datoz, bi erri desegin ditzazken sistema beraren ondorenak. Alkarri lagunduaz, egizko kontzientzi bat izatera iritxi gindezke. Ez gera ifiolaz ere etsaiak, ezin ditzazkegu erriak alkarren aurka jarri, munduaren osabiderako alkarren aurka jarri, munduarne osabiderako alkarren bearrean gera ta.

Folklore, adibidez, asiera on bat emateko bide geokia degu. Baiñan gure dantzak eta musika eragiten dutena obetoago ulertuko dute, aurrez eue nsorterrikoak ezagutu ta maitatzen badituzte. Bide zailla dala badakigu, baiñan egokia dala ezetsi dezakeanik ez da izango noski. Euskalerrira nere sorterritzat jabetu nintzan ezkerotik orain gaiontzekoak askoz geiago maitatzen ditut. Mixiolari onenak bere egitan maitatu izan duten aiek izan oi dira, batez ere nor bere erriak supritzen duana ikusirik, berriro gerta ez dedin saiatuko da.

Gai ontaz beraz, gure posturak zerbait aldatuaz guzintzat onurakorra izango dala ziur nago. Personak diranez besarkatu ditzagun, gure laguntza eskeini az euskal-zaletasunaz osatuko zaizkigu.

Azkenki, frutu txar auek eman dituan zugaizak, anaiek nortasuna gal zorian jartzen digun sistema desegitera iritxiko geran esperantzarik ez det galduko.

Mikel UGALDE

BELOKEKO OLERKARIA

Prantzi Izkuntza Akademian, Pierre Emmanuel poeta ospetsuaren bere sarrera eguneko itzaldia irakurtzen ari nintzan Iratzeder-en liburua artu detanien. Batak bestearekin bazuan zer edo zer ikusia.

Baudelaire olerkariaren itzak gogoratu zituan Pierre Emmanuel-ek bere itzaldian.

Ez nago oso-osoan konporme, gaur egunian batez ere, baiñan nola ukatu Baudelaire-ren asmoa sakon aundikoa dala: "Gizonen artian aundienak, olerkariak, apaizak eta gudariak".

Gizona grazi egarri dabil, eta grazi ori apaizetan eta olerkarietan argitu nai luke batez ere.

Bieri, apaizari eta olerkariari eskatzen dio gizonak laguntza.

Biak ditu Iratzeder-ek. Apaiztasuna alde batetik, eta bestetik berriz Jaungoikoaren ikuitu berezi-berezi dan olerkari izatea. Eta nolako olerkaria?

Bere Euskalerrriaren maitasunari lotutako poeta. Itxaropenari jositako olerkaria.

Argiz-argi du titulotzat Iratzeder-en aizkenengo liburua. Liburu baten titulu egokia billatzeak lanak ematen dizka askotan egilleari, baiñan Belokeko beneditar idazleak asmatu du ederki.

Bere bizitzaren susmoak atera nai bagenituzke liburu auxe egokia. Egillearen aztarren argiak ugari ditu an-emen.

Begiratzen daki Iratzeder-ek. Maitasun eta pozezko begiratasuna. Eta ixilka gora begira, baita ezkerro-nezko begirakada:

"Bi muttiko ttiki-ttiki
"Dena begi, dena irri...

"Bi muttiko so egoiki
"Etzekoen xoragarri..."

Emeterio Arrese aundiaren antzera Iratzeder-ek ere ama gogoan dauka. Ama. Ama guziak. Amak ler-zorian ixil-ixillean dituan biotz dardarak Iratzeder-ek ongi baño obeto aztertzen ditu.

Entzun amaren pauso ixillak gerran ildako anaiaren gorputza etxeratzean:

"Ixilik jautsi zinen etxetik bidera,
"Larrungo mendiari nigarrez begira..."

Euskalerriko eta lur guztiekiko maitasun mandatuz datorkigu Donibaneke beneditarraren kantua. Ona emen nola gogoratu arazten dion gaztediari:

"Eskual- seme bakotxak bi Herri dituala
"Lehenik Eskual-Herria eta... Mundu zabala".

Baño unibersalismo orrek gure-gureak ditugun be-reizgarriak maitatzea eskatzen du aurren-aurrena:

"Eskual-lurak badu su eta lore:
"Gogo zabal eta jaun haundi ere.

"Ail denak eskuaraz ari balirel!"

Ez dedilla beintzat "Eskuara gu ixilduz hil", dio Iratzeder-ek:

Jainkoaren itzalpean ekin eta jarrai daigun guk gur-reari. Bakoitzak bakoitzarena. Ez aazu:

"Geroko Eskual-Herri betierekoa".

Atzera beñere begiratu gabe, aurrera beti esperantzaz beterik:

"Goazen goazen guziak txistuz eta kantuz
"Pertsulariak pjertsuz, dantzariak oihuz,

"Eder miñez gaudenak elgar Jainkoratuz".

Musikaz ari zaigu beti Belokeko praille argia. Bere animaren eres-neurri goi gozoz unkitutako olerkia. Egari dagonarentzat berebiziko poesia, Alde ontako Euskalerrriaren maitasunez gañezka datorkigun olerkia:

"Mendiaz bertzaldeko Eskual-Herria

"Ezin geiago zait xoragarria.

"Badu bihotzeko Su pizgarria

"Zainetan indarra, soon irria".

José de Arteche

Barzelona

Euskaldunon arteko antzera, Katalunya'n ere erri-erria ez-ikasie eta ez-jakina da bere izkuntzan: gaztelaraz esanda, «analfabetoa» da tamalez.

Joan zan asteke idaz-lanean esaten genuenez, liburu asko argitaratzen dituzte katalunyeraz. Liburuak, ordea, beti ere, jende ikasiaren eskuetarako dira geienik-bat. Ikasigoarentzat, beintzat.

Erri-erriak, berriz, beste zerbaitzuk bear ditu bereziki; aurrenetik, batez ere: eskolak, irratiak, urrutikuskin eta egunoroko gertaera eta jolasak, elizkizunak eta abar.

Eskolak... Zenbat eta zenbat gauza jakingarri ez ote dagoz gai ontan! Luzegi litzake, ordea, agerpen osoa egitea. Ezagarri batzuk aipatuko ditugu.

Gure «ikastolak» dabilzan bidetik, egia esan ez dijoaz eskola asko. Beste era bateko giro, egoera eta bearrak dira, noski, angok. Erantzuna ere bestelakoa ematen diete.

Ba-dute Barzelona'n buru argidun emakume arrigarri bat, Marta Mata deritzaiona. Bera ari da eskola asko eta askoren artean alkartasun jator bat indartzen eta zabaltzen.

Aurtengo uztaillerako ikastaldi batzuk antolatuta dituzte. Mila eta bosteun irakasle, maiu eta mai-xtra, bilduko dira ikastaldi oietara. Taldetxoren bati ezik, gainerako guztiei katalunyeraz itzegingo zale.

Elburua? Elburu bikoitza dutela esango nuke: irakasleak ondo gertutzea, «matematika berria» erakutsiaz eta abar, batetik. Beste-tik. Bestetik, berriz, irakasle guztiak erriari begira ipintzea: kon-daira, izkuntza eta nortasun bereziak dituan erria ezagutu erazi eta erri orri erantzuteko gertutzea, alegia.

Bai al diteke bide egokiagorik,

irakasle gaztelarrak ere irabazteko eta tokian tokiko bearrei egoki erantzun dezaieten gertutzeko?

Jakingarri gertatu zait elizkizunez buruz eginik daukaten azterketa. Elizkizunak ere erriaren irixpidean arkitzen diran jakintza-bideak bait-dira, ori bakarrik ez bada ere.

Arrigarria, ordea, Barzelona'n gertatzen dana. Bazter guztietan katalunyeraz itzegiten dutela nabaitzen dan arren, Mezarik geienetan gaztelaraz itzegiten dutela. Nork sinistuko?

1964'gn urtean «katala» izkuntzan 188 Meztan itzegiten zuten, eunetarik 24'22 % eta «espaynol» izkuntzan 588 Meztan, eunetarik 75'78 %.

Giroa asko aldatu da geroztik. Obeto esanda, giroa asko aldatu erazi dute zenbait jende ausartek, alegin aundiak egin bait-dituzte urtetik urtera.

Iru urteren burura, ona zer egoera ageri dan: 1967'gn urtearen asierako zeaztasunak dira. Berriz ere, beraiek darabizkiten itzez eta zenbakiz esanda: «katala» izkuntzan 393 Meza, eunetarik 41'89 %; «espaynol» izkuntzan 545 Meza, eunetarik 58'11 %.

Biziro polita izango litzake, nere ustez, katalunyeraz dauzkaten zenbaki eta zeazatcun guztiak daudenez dauden, argazki-bidez oso-oro-rik argitaratzea. Emen ez daukagun toki zabala bearko genduke, ordea.

Bainan esan ditzagun beste argibide batzuk ere. Elizkizun berezi batzuetan, gaztelaraz baino katalunyeraz geiago egiten dute. Esate baterako: Meza Nagusiak, aste-egunetako Mezak, Aste Santuko elizkizunak, Gurutz-bideak Errosarioak, Bederatziaurrenak. Zergatik ote da orrela? Ez dakit.

Erlijiosoen esku dagozen elizetan, zer gertatzen ote da? Amabost eratako lekaidi izendatzen dituzte orri berezi batean. Gizonezkoenak bakarrik.

Danen artean 23 eliza dauzkate erriarentzat zabalik eta oietan 207 Meza ematen dituzte igande ta jai-egunetan. Oinbestetatik 15 ematen dituzte katalunyeraz, 7'24 %. Gaztelaraz, berriz, 192 Meza, 92'76 %.

Zergatik ote da alde guztietan berdin? Zergatik ote da Euskalerrria'n eta Barzelona'n erlijiosoen erri-izkuntza baztertu egiten dutela? Zergatik?

Zer agertuko ote litzake Gipuzkoa'n, gisa ortako azterketa sakon bat egingo baligute? Gizarte-gaietan ikasiak edo «soziologo» diranentzat ez litzake lan zaila izango.

Ea noiz ikusten degun Gipuzkoa'n eta beste euskal-elizbarrutietan, orrelako azter-lan jatorrik. Askoren begiak iriki erazteko, bai ote legoke bide egokiagorik?

GAZTANAGA'K

Zeruko Argia

Zuzendaria:

ANTONIO ITURRIA
ASTIAZARAN

Naparroko-Kantauriko ta Ara-goiko Kaputxinoak argitaratue
(Carlos III, 22. Pamplona)

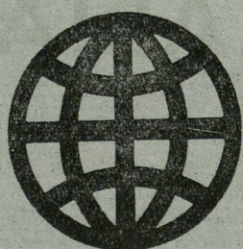
DONOSTIA'n:

Oquendo, 22: Telf. 26666

ARPIDE SARIA:

Urtekoa ... 190 Pta.
Atzerrian ... 265

Aldez artu nai bada, galdetu.

MUNDU BIRIBILILA

NORUEGA'KO «SUPERMARKET» BATZUK GAINBEHERA

3.800.000 lagun, 324.000 kilometro koadratu, 2.500 kilometro ipar'etik Hego'raino. Horra hor Noruega hozki aurkeztutzeko modu bat.

Noruega ezagutu duen bat, ordea, ezin ditekete hortan geldi. Noruega olerkiaren aberri berbera baita. Ni neu, bederen, ez naiz aurkerakoan gauza izango, malenkonioa kutsu nabarmenik gabe Noruega'ri buruz ezer pentsatzeko edo idazteko.

Aspaldidanik somatzen nuen, hau bai, Knut Hamsun'en liburuetan eta Edward Grieg'en melodia hunkigarrietan, Noruega'n aurkituko nuela, joatekotan, ilunabarretako isiltasun geldi hori. Eta aurkitu egin nuen gainezka; eta, beste euskaldun batzuk bezela, iparralde horietarako joerak kilikatzen nau boritzi. Euskal Herria'n ezagutu dugun amaigiroak argitasun epeletara bultzatuko baiktuen gu, eta ez Mediterraneo'ko betetasun haragikoietara.

Noruega'ko bazterrek ezagutu ondoren, gure inguruetan Izadia erdi-Izadi besterik ez dala aitortu beharra dago; eta gure urrutietan bizi diran baserriarrikak baktienak, kale betean bizi dirala!

Geilo'tik pasa naiz ni, esate baterako, Oslo eta Bergen'en arteko bide erditsuan, mendi-mendian. Herriska urrun hartantxe hil zan berriki Trigve Lie famatua aspaldian ONU'ko lehendakari izana. Igarotzerakoan Maiztaren honddarrean ginan; eta eskualde menditsu garai haletan Gello'ko aberrian bertan lakuak hormaturik zeuden oraindik eta elurra inguru guzian nagusi. Eguraldia epela eta eguzkitsua izanagatik ere kaminoia elur lodian idekitako hildo hestu sakon bat besterik ez zan. Gure Lorraine edo Uztarrotze hiri ondoko hauzo erosoak iruditzen zaizkit Noruega'ko herriska haien ondoan.

Itsasertzean jakina danetz eta «Gulf Stream» dalakoari esker, giroa askoz epelagoa da. Oslo'ko kaia ez bide da sekulan histen. Hiri ederra Oslo, itsasoko kolkoak ugari eta ikusgarri, zureko etxeak eta hormigoiezkoak alkarren lehian ugaltzen ari; baina, Belgika'n eta Holanda'n bezela, familia-etxeak milaka hiriaren ondoko inguru guzian. (Noruega'koak, noski, danak zurez eginak).

Kaiarengatik beharbada, eta arrain-azokari darion usainarengatik eskierki, gureago atxematen da Bergen'go hiria. Kai zaharreko

Hanse'ko etxeak erasten dute urruntasuna.

Telemark'eko bakardadeetan baserri guziak dira zurekoak; eta gauza bera baserri guzien ondoko ukulua eta bizitegia. Hirukote horiek oso tipiko eta desberdin egiten dute ikuspena.

Hunek guziak, alabainan, ez luke etorlearen bihotza inarrosiko. Fiordoe hunkitzen dute bihotza. Eta Noruega'z oroitzean, ikuskari bat dago gailen hura ezagutu duenaren: fiordoak.

Noruega ez dago aldamenen. Baina olerkiaren ahalmena piztu edo indartu nahi duten euskaldun guzietan, aholku ziur bat emango diet nik: aukera gertatzen zaielarik, zalantzarik gabe fiordoen bakardadean elikatzea joan ditezela. Hardanger'ko eta Sogne'ko fiordotara bereziki.

Fosse'ko erroitz ikaragarrietan behera iritxi nintzan ni igaz Ejiord eta Kinsarvik'a. Inoliz ez dut nere burua apalago eta ezteusago ikusi, eta Izadiaren edertausn kupidagabea nabarmengo eta gaitzago Uxolak ehunka metrotan behera, arkaitz gogorak zut mila metrotako paretak osatuz, kresal usaina ezin sarkorrage aldean, itsas-gain geldi hura isplu baten pareko, ontzi zuri-beltz hura fiordo-beso meharrean barrena urrutzen ari, goi eskerra guzietan elurra zuri-zuri; eta isiltasun giro hura urratuz, urutiko uxolen zurumuru jarraikian eten gabe ari, anitz antxeta eta kaiuren oiha... Gustave Doré'ren marrazkiek han dukete iturburu; eta horrengatik izan ziran Dante'ren dina.

Pake harrigarri hura ezagutu dutenek, ilunabar luzakor haletan pasean ibiltzeko zoriaz ezagutu dutenek, ongi ulertzen naute: malenkoniarren Arcadia Noruega'n dago.

Bainan Izadiak Naturalezak, Noruega'n hunkitzen badu ere, noruegarrek berek ez gutxiago. Bergen'go inguruan, esate baterako, ugarteak milaka daude, kilometrotan zehar sakabanaturik, eta ontzien bidea oso zail eginez. Arkaitzezko ugartetxo gogor askotan, zurezko etxe bakar bat agiri da: ugarte hartan arrantzale-familia bat bizi da. Bat, eta ez bi. Handik bostehun metrotara, beste ugarte bimiño batean, beste familia bakar bat. Eta abar. Bergen'a joateko (itsasoa oso nahasia ez badago...)

ordubete behar da, edo ordu pare bat...

Fiordotetan, halere, harrigarriagoa da ikusten dana. Fiordotetan dau den herriak oso txikiak dira: Ulvik, Odda, Ardal, Norheimsund, edozein, herriska txiki-txikiak dira. Eta Ballestrand, esate baterako, koskoarragoa baldin bada, ostatuek egin dute haundiago. Ballestrand bakantza-leku baita. Hori hala izanik ere, fiordotako arkaitzezko hormetan beretan zintzilikaturik, uretara jeisteko ere nondik joan diteketean ulertzen ez dalarik, etxetxoak agertzen dira han hemenka...

Noruegatarrek, aspaldiko vikingoak bezela, itsastarrak izatea derriorezkoa da. Itsastarrak eta artistak. Kon-Tiki'ren eratzaila noruegatarra izatea konprenitzekoa da, Noruega'tarra itsasoan eta mendian murgildua bizi baita. Hamsun'en libururik ezagunenak, Nobel-Saria balio izan zionak, «Pan» du izena; eta Pan Izadiaren jaunkoia da.

Zer eman du Noruega'n mundu berriak? Aldakuntza haundiak, noski. Norainokoak diran zail da jakiten.

Baina Flugesand jaunak supermerkatuei buruz berriki esan duena oso gogoangarria iruditut zait: «Ba dago ere —dio Flugesand'ek— eta nik nekatu gabe esaten dut behin eta berriz, Noruega'ko pentsakera. Berriketa apur bat eginez erostea maite dugu guk. Giza-hartu-eman horri atxikitzea oso inportantea iruditzen zaigu: helburutzat daukagu alkarketa-eta horiek ez galtzea. Noruegatarren izakera da hunen kakoa. Saltzailearen eta eroslearen arteko alkarrizketak lotura bat sortzen du gurean, eta lotura hori ez dugu inolaz ere galdut nahi»...

Hau da Flugesand jaunak eman duen azalpena. Gertaerak izuturik baititu ekonomikoak eta amerikanoa bertutetzat dutenak: alea super-merkatuak ez dira batere aisa ari Noruega'n: jendeak ez ditu maite. Haundienetako batzuk hetsi ere behar izan dute; eta beste mordo bat koloka omen dago. Galtetxeago ordaindurik ere noruegatarrek alboko lagunari erostea anahilago du!

Nola ukatuko beraz fiordoez gain, ba dagoela Noruega'n zer miretsirik?

LARRESORO

Nazioarteko ixurtasuna

Gure gizarteko ekonomiaren egitura, ixurtasunak bear bearrezkoenak dira diruzko zorrak ordaintzeko. Zorraldeak garbitzeko, zuritzeko, ixurtasunak erabiltzen dira artuemanetan.

Ixurgai onena, orain, dirua dugu. Gure artean, dirua da lenengo mailako ixurgai. Gaur egunean, paperezko dirua dugu baiña leenago, urrea eta zillarra ziran nagusien, gure aurrekoek txanpon oiek bakarrik erabiltzen zituzten.

Ondasunak eta eskubideak ere ixurgai bihurtu ditekete eta orregaitik, ondasunak edo eskubideak eukoi ezker, zorraldeak bear diran bezela garbitu ditekete. Baiña ixurgai onena beti izango da dirua eta diruakin bereala garbitzen dira zor denak.

Gaur, emen, nazioarteko ixurtasunak bakarrik aitatuko duguz, nazioarteko ixurtasunak geroago eta neurri aundiagoan erabiltzen diralako, geroago eta artueman aundiagoak sortzen diralako nazioartean.

Artueman onetan, urrea da ixurgai onena eta ondoren dirua, baiña ez oraitio edozein diru, on bat baizik. Esate baterako: dolarra, markoa, librea, frankoa, etab. Aiek eta diru gogoragoa izan, ixurtasun obeago izango du.

Leenago, urrea erabiltzen zan ixurgai bakarra bezela, baiña urrearen urritasunagaitik, orain diruak erabiltzen dira neurri andiagoan. Urrea eta aiatu doguzan diruak, denak naaste, kopuru bat biltzen dute eta kopuru ori diruzko ixurtasuna izango da nazioartean. Ona emen kopuru oien ager-garri bat:

DIRUZKO IXURTASUNAK (1.000 \$)
(ilbeltzan)

Nazioak	1958'an	1969	Aldaketa %
Laterri Elkartuak ...	23.540	15.454	— 31'4
Inglatera ...	3.105	2.434	— 21'6
Frantzia ...	1.050	4.216	301'5
Alemania ...	5.879	8.646	47'1
Italia ...	2.184	5.186	137'4
Holanda ...	1.539	2.376	54'4
Suitza ...	2.063	3.077	49'1
Kanada ...	2.038	3.083	51'3
Japon ...	1.062	2.950	177'8
Espania ...	66	1.103	1.571'2
Besteak ...	16.090	25.975	61'4
Guziak ...	57.550	74.500	29'4

IXURTASUNAREN NEURRI EGOKIA

Ixurtasunak, nazio aundienetan, Laterri Elkartuak eta Inglatera kendu ezker, geitu egin dira. Mundu guziko ixurtasunak artu ezker ere bai. Geitze bat egon da, Laterri Elkartuak eta Inglatera kanpo.

Leengoan esan dugu azkenengo urte unetan Laterri Elkartuak galzorian daudela. Zori ori aldatzen ez ba-da, nazio orren agintaritzak makalduko da. Orain, ia Alemaniak eta Frantziak, bien artean, Amerikak beste diru daukate eta ori egundo ere ez da gertatu.

Laterri Elkartuen diruzko galtzeak, garrantzi aundikoak dira eta galtze oiek ainbat eta ainbat burukomiñ dakarte agintariari. Esan leike, gaurko egunean, diruzko arazoan artean, galtze ori dala arazo aundien sorburua. Gure iritzi, emen dago, bakearen korapilloa.

Eta gañera, ixurtasun ez bat nabari da. Ixurtasun eza dala gaur egunean, esan dugu, nazioartean eta ixurtasun ez ori ikusteko ona emen kopuru batzuk.

NAZIOARTEKO SALEROSTEAK (1.000 \$)

	1958'an	1968'an	Aldaketa (%)
Saltzeak eta erosteak ...	197.036	453.600	130'2

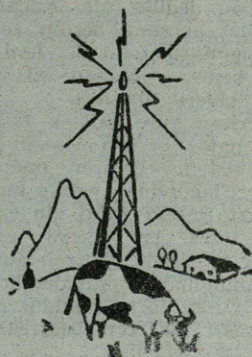
Au da, nazioarteko salerosteen geimena 130'2 % izan da eta aldi berean, ixurtasun geimena 28'6 % bakarrik. Argi eta garbi ikusten da ixurgai geiago bear dala zor guziari erantzuteko.

Emen dao diruzko arazoan beste korapillo on bat. Ixurgaiak geitzea. Nola?

S. LARREA

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

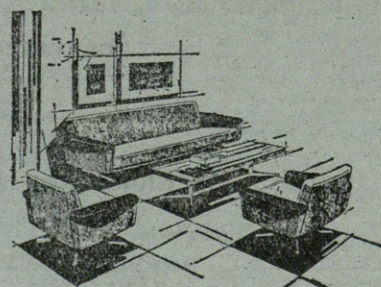
Banen baneko azilyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorrlak.

ENTZUN!!!...Probintzi guziak!!!

ESKEINTZA BEREZIA "TRESILLO EKINTZA"

Erosi oraintxe zure erredizak...

Amuebladora COMERCIAL HISPANIA

MORAZA, 3 TA 14'AN — DONOSTIA'n

SAN MARCIAL, 12 — IRUN'en

IKUSI "ERREDIZEN ERAKUSTEGI AUNDI AU"
Ilgande ta Jaietan ere, irikia 5'etatik 7'arak arte

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

E. S. S. B. KRUTXEBISMOAREN ONDORENEAN

Hirugarren munduko zenbait gertaera behar bezala ulertu ahal izateko, norbait arrazoi guziarekin, hauentzat askotaz ere inportantzia handiagoa zuela (dizateak eduki-tzeak) baino esan zuen. Horregatik gertaera eta saiakera harrigarriak ikus ditzazkegu Afrikako eta Asiako zenbait Herrietan, bere nortasunaren eta naziotasunaren bila dabilten hontan. Ekuazio gogor bat dute erabaki beharrezkoa: nola ezkondu gaurkotasuna, hots, nazio-arteotasun kulturala, naziotasunarekin, hots, lehengoaren jarraipenarekin? Eta hontan berehala hizkuntzen arazoa planteatzen da. Beti teorietan ez ibiltzeko gaur hemen bi testimonio jasoko ditugu. Biak JEUNE AFRIQUE izeneko aldizkariatik jaso ditugu. Bata 437-gn. zenbakian argitaratutakoa eta izenburu hau daramakina: «Frantzesia, atz-herriko hizkuntz hori». Honela dio:

«Bere izenagatik bakarrik apirilaren 16-tik 18-raino Dakar-en izan den biltzarrak hautamen bat egin du: «Bigarren mailako hizkuntzak». Eboluzio seinalagarria da. Izan ere bigarren mailako hizkuntzak ez dira Afrika bertakoak frantzesia baizik. Frantzesia edo ingelesa. Izan ere, pedagogiaren aldetik eta bizitzaren aldetik lehendabiziko lekua amaren altzoan ikasten den hizkuntza du.

Ez da denbora asko hizkuntza hauek —pular, haussa, oulf etab., txokohizkuntzak, dialektoak zirela esanaz ezagutzen zirela. Frantzesia eta ingelesa berriz zibilizazioaren hizkuntzak bezala agertzen ziran. Baina gaur egunean ba dakigu zibilizazio ez dela atz-herriko hizkuntza pribilegiatu baten bitartez ardiesten, hizkuntza hoiek askotan inperialismoaren tresnak direla. Zibilizazioa ta kultura beste bide batzuen bitartez ere irixten da. Bide

hoietan jatorrenetakoa umeak amaren altzoan ikasten dituenen bitartez irixten da.

Gertaera hau fermuki Senegal-eko Kultura ministroak agertu du: «Izenaren aldaketak —bertako hizkuntzak bigarren mailakotzat hartu beharrean lehendabizikoan jar-tzeak— historian eta kulturaren al-daketa bat suposatzen du. Baina al-daketa honek jerarkiaren alka-keta bat baino gehiago erreality-teak erakusten duen zerbait kon-tuan hartzea da».

Beharrezkoa da, beraz, zioten biltzarkideek frantzesan irakaskintza deskolonizatzea. Derrigorrezkoa da frantzesia edo ingelesa ikasten BAI-NAN HORI BERTAKO HIZKUN-TZEN BITARTEZ egin behar da. Hori da pedagogiak eta naziotasu-nak eskatzen duena».

Nahiko argi dago noski. Baina ba da gehiago. Aldizkari beraren 441-gn. zenbakian hau irakurtzen

«Arabiar kulturaren etorkizuna» izenburua duelarik:

«Bai al da gaurko arbiar kultu-rarik? Nola zehazten da ta zertan finkatzen da bere jatorritasuna? Esan al ditek ba dela «arabiar hu-manismo» bat gainontzekoekin gon-bara ditek?»

Hara UNESCO-k maitzaren 29-gna ezkerotik bost egunerako bil-dutako Biltzarraren gai batzuek. Herri ta alderdi guzietatik etorri-tako jakintsuak bildu zituen Bil-tzar honek. Ba ziran iritzi guzie-takoak.

Kronologiari buruz «gaurko ara-biar kulturaren» hasiera 1870-gn. urtean jartzeko denak ados ziran. Garai hortan hasi baiziran sartzen Europako influentziak eta, reakzioz, esnatzen arabiar kultura tradizio-nala.

Arabiar kulturak gaur bi egoki-tze-modu egin beharren kausitzen dira. Batetik bere tradizioarekin egokitu beharrean aurkitzen dira. Tradizio hau aberatsa da baina zenbaitetan frenu bat izan ditek. Eta bestetik gaurko mundu moder-noa adierazi behar dute, mundu moderno honek duen ugaritasun, zailtasun eta konplikazio guztia-rekin. Hortarako, hizkuntzaren era-gozenak ez da txikienetakoak.

Pundu honi dagokionez arabiar hizkuntza klasikotik herriak min-tzatzen dituen dialektiko diferen-teetara dagoen diferentzia handia aipatu zen. Hontan, idazlearentzat zailtasun izigarria sortzen baida, zenbaitetan herriak ez duela uler-tzen eta erabat aparteko hizkuntza batean idazteko joera sortu baile-zaioke. Hortarako kultura herritar-tzea ta demokratatzea derrigorrez-koa zela esan zuten guziek. Baiata ere premiazkoa zela, esan zuten, arabiar kultura unibersal bat egi-tea. Baina unibersalismoa eta kos-mopolitismoa ez zirela gauza berdi-na adierazi zuten. Kosmopolitismoa sustrairik gabeko sasi-kultura bat zela zioten. Eta hortarako neurri konkretok hartzekotan gelditu zi-ran».

Interesgarriak dira benetan bi ber-ri hauek. Serioski egindako biltzar-ren berri ematen dute. Eta gu-gandik, euskaldunengandik alegia, hain urrutit ez dauden kezkek eta arazoak planteatzen dituzte. Izan-go dira oraindik, mokoloak ez dira behinere faltako noski ta, gure ara-zo hauek superatuta daudela diote-nak. Baina ez da ikusi nahi ez duen itsua baino itsuagorik. Zen-bat prolema ez dira konpontzen edo baztertzen «superatuta» dau-dela esanaz? Ezker-eskuin bino-mioa? Hori lehengo gizaldiko gau-zad a, gizona! Hori superatuta da-go! Batasunaren garaian Herri bakoitzaren hizkuntza defenditzea? «Superatuta» dago!

Hori bai, «berea» ikuitzen denean, nahiz eta ingelesa edo frantzesia ez izan, orduan bai ez dagoela supera-zio konturik.

RIKARDO ARREGI

TROTSKY-REN BERRI LABURRA

Hegelek dion bezala munduaren historia munduaren tribunala ba-da Trotsky kondenatua dago ino-zente ta kulpable itxurarekin azal-terera.

Ba dira 50 urte hil zuten ezke-roztik eta oraindikan bere seinale ezaugarria iluna dago guretzat. Zer izan zen: Stalinen itzala? Ametsa erreboluzioarekin nahastu zuen teoriko bat? Behar bada oraindi-kan interesgarriak diran gai bat-zuen igarlea eta idazlea izango zan.

Trotsky inoiz ere sosegua ezagu-tu ez zuan erreboluziogile izan za-la esan dezakegu, bere izaeraren seinalerik haundiena bere betiko zalantzat izan dirala. 1903-gn. men-txebide ta boltxebiken arteko re-lazioak hautsi ziranen Lenin go-gor kritikatu zuan, diktadore ize-na emanaz. Handik denbora pixka batera metxebikeekin hausten du, mentxebike ta boltxebikeen artean geldituaz. 1917-gn. urte aldera Leni-nekin elkartzen da berriro eta Trotskyk Leninek haina lan egin-go du Urrileko erreboluzioaren al-de.

Harmada gorriaren sortzailea ta antolatzailea bezala erakusten di-gute bere idazti militarrek, bera izan zala urterik zailenetan har-mada honen buruzagia. Akats as-ko izan zituana.

Bere ekintza militarrek eragin-da Trotskyk libertate sindikalaren errepresioa izango litzaken lanaren militarizazioa aipatzen du.

Leninek bere testamentu politi-koan Trotsky du begitakoa; tes-tamendu hortan Lenineri Stalin gogorregia iruditzen zaio, Komenev eta Zinoviev indezisoak, Boukhari-ne dogmatikoa, Trotsky bakarrik onartzen.

Trotskyren helburu guztia erre-boluzioa antolatzea zan eta osoki helburu hau lortzeko entregatu zan. Erreboluzioa ez zaio iruditzen bes-te posibilitate askoen artean ebo-luziorako aukera ditekanean bidea, aurrerapenarentzat bide bakarra baizik. Kapitalismoak agortu ditu historiaren posibilitate guztiak eta kapitalismoak sorutuko duan krisisa radikala izango dala dio Trotskyk. 1914-gneko. gerla zan berarentzat kapitalismoaren azken arnasa. Tro-tsky izan da stalinismoaren kriti-korik sakonenetakoa. Bere iritzian Stalin kapitalista herriez ingura-tutako nazio sozialista bakarrean sortu zan. Stalinismoa ez zan Sta-linen kreazio bat, Stalin stalinismo-aren ondorio bat baizik.

Sakontasunez eta logikaz beteta egindako liburu batean, stalinis-moa eta fashismoa gonparatzen di-tu. Nola gizarte desberdinetatik sortu ditezken ondorio berdinak.

Trotsky desherriratu izan zan eta ez zuan erraz aurkitu babes-le-kua, ez bai zuan inork hartu nahi. Bere bizitza guztian Stalinen poli-zia atzetik zuala bizitu zan. 1940-gn. urtean Mexican hil zuten.

AMAYA LASA

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
HERNANI, 4 — DONOSTIA

BONBOITEGIA
BEZUZAK

Lor

IGANDE TA JAIEGUNETAN IRIKIA

DONOSTIA
Hnos. Iturrino, 22
Urrutizkifia: 194 15

ERLOJU TA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urrut. 17751 Etxekoa 22700

DONOSTIA

BAR - RESTAURANT

AURRERA

DONOSTIAN ZURE JATETXE BAKARRA

Urbleta kaleko 12'an
Urrut.: 12578 - 11528

DONOSTIAN

Eraria epela dagola?

FAGOR'ek oztuko du berela

Frantzi'ko lau Eliz-Barrutitan

Urrillaren lenengotik aurrera

Gotzai eta apaizak irabazi berdiña izango dute

Paris aldeko lau Eliz-Barrutitan, Urrillaren lenengoa ezker, beren lan-sari bezela illero 350 franko jasoko diutze apaiz guziak, (4.900 pezeta inguru). Lan-sari au guzientzat, apaizetaki Gotzairaiñoko guziak barruan dirala, berdiña izango da. Ortik gora ordainduko dizkiete beste zenbait lanbide. Etxea ta jana utsean emango dizkie. Meza-diruak eta eskupekoak, berri, apaizen lan-saria ordaintzeko duten gordailluko dirutara botako dituzte.

Erabaki au lau Eliz-Barrutitan artu dute-Paris, Creteil, Nanter ta Saint Denis-eko Barrutitan. 3500 franko oiez gain, beste 3200 franko artuko ditu apaiz bakoitzak, jatekoa ordaintzeko, 150 etxea ordaintzeko ta 50 franko ibilli ta abarrerako.

Aldaketa au aditzera ematera-koan, Kardenal Marty ta beste iru gotzaiek, beren bildurra agertu dute; «norbaitek bizi-laguntzak inguratzeko erantzupiderki izaten ez padu, eta kristauen eziera arretaz artzen ez padu, zer gerta ditekeneke kezka, alegia». «Nik gogoz nai det aldaketa au —idazten zuan atzo Paris'ko Artxapezpikuak-Egin be-arra baitzan. Munduak aitor au espero zuan guregandik, bakoitzaren eta guzion aitorra, noski, beratsutasunean bizitzeko. Itzez erakusten deguna greok gure bizitzan erakutsiaz, onela erriaren igarle agertzeko eskubidea izan dezagun. Beartsutasunak gaur, Artzai guzion diruarekiko berdintasuna eskatzen du. Ta ori erabaki degu guziok elkar artuta».

BI ALDIZ ONA

BIOTER'EK babestua

VELCIA, S. A.

Pentsugille:

TUDELA'n: Apartado 41

Urrut. 820.812 ta 820.816

NANCLARES (Araba):

Carretera General Vitoria-Miranda

Km. 12 - Urrut. 6

FUNCOR, S.C.I.

BENETAKO BASERRITARRAK BEAR DITUTZEN MAKINAK

BIRINTZALLE - ERROTA - NAASTALE
ZERRA - URAGA - URASKA

EUROPA'KO AUERRERALDEUNI'K ONENAK.
AMENGO NEKAZARIENTZAT.

ADI TA OROI EZAZU

FUNCOR

AZKAR BEZIN ONDO

ELORRIO

Vizcaya, 114

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Donosti'tik egunero:

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijon, Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria'ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Tefnoak.: 25.457 eta 26.987

Zein zan Enrike Pereira Neto ?

Recife ondoan, Dom Helder Camara'ren aolkulari bat il dute

Maiatzaren 26'garrenean, Brasil' go Estadu dan Pernambuco'n, Aita Enrike Pereira Neto, 28 urteko apaiza, kurso ta ikasleak pizten ari zan. Amabiterdietan, atera da bileratik eta bere etxeraino lagundu nai dioten lagun batzuek arkitzen ditu atean.

Urrango egunean bere gorputz illa billatzen dute, eta agertzen denez, il baino len, mindu ta makillatu egin dute. Ekintzaleok —diote ango berriak— lenengo aldiz eriotza eman diote eliz-gizon bati.

GAZTEEN BIOTZAK
IRABAZIAK ZEUKAN

Enrike Pereira, Recife'ko famili apal bateko seme jaioa zan. Neto-tarrak auzo beartsu batean bizi ziran, eta 12 seme-alaba iñutzen zituzten. 1964'garren urtean, Enrike Seminario Nagusian zegoan; bereala piztu zitzaion gazteekiko irrika bizia, batez ere ikasleen artean sartzeko ta lan egiteko sua.

Erreboluzio-denboran Unibersidadeko Kristau Gaztedia ondatua gelditu zan. Orain apaiz gazte bat eta aren inguruko ikasle talde batek berriro Ikasle Kristau Burrukalariak sortzeko alegiña eskeintzen zuten. Talde batzuek sortzen asi dira lenbizi. Gerora ugaltzen ari dira taldeok, ta apaiz gaztearen bizkar dijoa, gazteen arteko artzailana antolatzea. 1965'garren urteazkenetan apaiz ordentzen dute. Orduntxe, ain zuzen ere, Ekintza Katolikuko Taldeak debekatu egin zituzten, susmo txarreko jendeak zirala-ta. Aita Enrike Neto, gazteen biotzak irabazten asten da. Aren "Gazte-Mezak" egundoko jendetza inguratzen dute.

Apaizaren eragiña, lanerako sua, bere biotzaren emana ta gazteak

elizeratzeko bide berrien billaketa, geroago ta eginkorrak da. Eliz-Batzarreko erabakiak mamitzeko gogotan dabil. Bereala "komunistatzat" jotzen dute, beste zenbait bezela Brasil aldean. Eliz-gizonen kontrako giroa sortu nai luteke etsaiok. Elizkizun eta joera okerrak aizatzen dituztela-ta, salatu egiten dituzte. Aita Neto'k paperetan bere erantzuna ematen die zurrumurru oien asmatzaille ta zabaltzaillei: "Ez. Gure mezetan, bear bezela sagaritzen dira ogi ta ardoa. Ta aita agertzen dan berotasuna ikusita, entzuleen biotz-galda ezta txantxetako".

Aren lagun batek au diñosku: "Onela jokatzera, gazteak gizar-te-gaitara esnatzerakoan, agerpenetan aien artean agertzerakoan, Enrike'k ba zekian nolako arriskutan sartzen zan. Baiña ala ere, berdin jokatu du; ori baitzan bere ustez, bere egitekoa".

ZU BAKARRIK ZAITUGU
LAGUNTZAILLE

Dom Helder Camara'k apaiz gaztearen balioa ondo neurtua zeukan, eta orregatik bere aolku ta kontsejuak artezko zeukan bere ondoan, Unibersidadeko Ikasleen arazoetan. Aita Neto, Recife'ko DOM VITAE Ikastetxean Gizar-jakintzako irakasle zan.

Eta orain, il dute Aita Enrike Neto. Nork, gero?... Dom Helderentzako, iltzailleak, eskuiko ertz-zaleak izan dira. Ta garbiago esateko: guziak C.C.C'ko komunista-eizetzailleen talde bat izendatzen dute eraille.

Zergatik baiña? Arrazoia bistan dago. "Eliza bakarrik jaiki dute gaurBrasil'en —Aita Neto'ren lagun batek dionez—, Zuzengabeke-riaren aurka, beartsuen alde irte-naz. Gogoan degu Recife'n 20.000 laguneko Agerpena nola atera zan. An nintzan Enrike'rekin. Gazteak, zaarrak, ikasleak, langilleak, praille ta mojak... Agertzailleen aurrean, polizi armatuak zijoazen. Espaloian zegoen agure batek esan zigun: "Armen aurrean gure buruak babesteko, zuek bakarrik zaituztegu laguntzaille".

Orra or, zergatik erori dan oraintsu Aita Enrike Pereira Neto, 28 urteko apaiza. "Belzkeri au, apaizik eta zuzendari katolikurik gabe kristau-zibilizazioa salbatu ditekela uste dutenen lana izanda", —esan du Dom Helder Camara'k. Bere lanaren martiri il dan Brasil' go apaiz onen atzean, or agertzen zaigu lur ontako kristauen fede ta borondatea. Eliz-Konzilioaren asmoak egi biurtu nai bait-dituzte, gutvik bakarrik beren giza-bizitza iristeko aukera duten lur onetan.

Pekatu eta soziedadea

Tibi soli peccavi - Zure aurka egin det pekatu. - Dabid'ek.

Gizon geienak gorrotoa daukate pekatuari, gizon ondo aziak beintzat. Batez ere, gizar-tean, agirian, egiten dien pekatuen aurka. Urte asko dirala, istori eder bat, jaso nuen, gaurko gai onen buruz, Gipuzkoa'ko mendi erri batean.

Ala esaten zidan emakume, kristau on, batek. Alarguna zan. Oso gogor egiten zien bere alabai, ordutik kanpora etortzen baziran, gabea, etxera. Askotan, neskak, apaldu gabe, oera joan oi ziran, kastiguz.

Norbaitek esango du. «Benetan, emakume zintzoa, bi alaba oien ama». Bai eta ez, erantzungo nuke nik.

Galdera txiki bat egin nion gure emakumeari eta, parrez parrez, eztzuen jakin zer eratzun. «Zergatik gogor egiten diezu, galdetu nion, alabai, berandu etortzen badira? Ta itzik ez, mutillek oraindik gero etortzen badira? Zergatik alde edo diferentzi ori?» Emakumeak pentsatzen zuan gaba estalki eta giro jatorra dala pekatua egiteko. Jo dezagun ori egia dala.

Ta, neskak egiten duen pekatua, pekatu larrigoa ote da, mutilak egiten duen pekatua baño?

Berriro, erantzuna berdiña. Bai eta ez. Soziedaden aurrean, neskak egiten duen obena izan liteke aundiagoa, eren onorea galdiaz betiko, ta eren familiaren onorea.

Mutillak berriro zer egiten duen, nundik nora dabilten, iñork ez daki. Aien pekatua sozialki ez da deus.

Baño, emen galdera sakona: «Zer da pekatua?» Zeiñekin edo zeñen aurka egin oi da oben edo pekatua?

Orra emen bi galdera, zuzen erantzun bearreko bi galdera, jakin nai badegu zer dan pekatua, teolojiaren argian.

LIBURU SANTUAK ETA PEKATUA

Soziedadeak, kristau kutsuz jantzia dagonean, «presio» edo indar aundia egin oi du gizonaren kontzientzian, pekatuari ez egiteko. Kaso ontan, kristau soziedadeko giroa Jainkoaren grazi eder bat dala, bildur gabe aitortu bear degu.

Baño, ori ez da naikoa. Pekatuaren egiazko kontzientziak ez du zer-ikusirik soziedadekin, ez da ere bere edo bere familiaren onorekin. Ez da ere, ez, gizonaren kastigu edo zigorrarekin.

Pekatuak, begi batekin, bera, lurrera begiratzen du. Baño, beste begiarekin gora begiratzen du.

Orregatik, ondo dio Liburu Santuak: «Tibi soli peccavi et malum coram Te feci.» «Zure aurka bakarrik egin det obena, eta gaiztakeia zure begien aurrean bete det».

Arrazoi pixka batekin, zuzen dio Kirkegaard'ek: «Pekatarari izateko pertsona eta gizon izan bear du lenengo».

Joe Casa

Muebles Inchausti

Lasarte'n dagon etxe on baten [tek] eskeintzen dizu ostatu, an dauden gauza zoragarriak bixitatzea prestatu. Apain, dotorez, berdiñik ezta; iñola ezin puskatu, MUEBLE bearrez baldin baten [zera] INTXAUSTI'NEAN eskatu.

Estación, 19

Urrutizkiña: 97580

LASARTE

Tomás Eizmendi'ren Jatetxea

Zumal erlirik metro gutxiara, ibai ertzean par-irriz, etxe polit bat zure zal dago euskal kutsu zoragarri. Arral, barazki, aragi eder; nai dan aukera janariz, jatetxe au bein probatzen [duna] leister azaltzen da berri.

RESTAURANTE TOMAS EIZMENDI

Curva de «Chiqui-erdi»

Tel. 86-13-90

ZUMAYA

HEMENDIK ETA HANDIK Euskaldun abeslari barrieri

KRIKALARI BATENTZAT

"La Voz de España" egunkarian, Jose Maria Agirre-k diskoen kritikak egiten dauz.

Ikusi zer esaten dauan Bittor Egurrola-gaitik: "Le falta garra; digá-moslo una vez más: le falta garra".

Agirre jauna Egurrola-k ez badauka garrik, elefanteak ez dauke tronparik.

OLAIZOLA JAUNAREN ERIOTZA

Hil da Jose Olaizola musikalaria, Euskalherria-k euki dauzan musikariaren artean gorengo mailakoa.

Maite eban gure herria ta berari eskeini eutsozan abesti sutsu ta hun-kigarriak.

Euskerak iraungo dauan artean, berakin iraungo dau Jose Olaizola-ren izenak.

NOIZ ARTE?

Bilgo Herri Irratia-k jarraitzen dau euskera onhartu barik.

Herri Irratia... Zein HERRI-koa?

«ANAITASUNA» BARRIRO?

"Anaitasuna" aldizkaria barriro urtengo dalakoaren surrumurrua dago.

Eta esaten dabe, laister eta indar barri batekin.

IBAÑETA

Biarriz-eko Kasinoan eskeini dabe Pierre Larzabal-en "Ibañeta" antzerkia.

Entzuleak 600 inguru ziran eta kritikariaren iritziz, hau ez da izan Larzabal-en lanik hobereena, nahiz eta ona izan.

Antzezleriaren artean, autatu behar dira Jean Hiriart, Germaine Chabagno, Christiane Etxaluz eta Jean Baptiste Larretxe.

TXEKOSLOBAKIA

Orain modan dago Txekoslovakia, rusoak han sartu dirala ta.

Baiña ez noa hortik.

"Jakin"-en 35-garren numeroan, lan interesgarri bat dator: txekotar hizkuntza, hil zorian egoana, hango abertzaleak zelan berpiztu ebenen historia.

Etxean ez badaukazu, billatu egizu "Jakin" hori ta irakurri.

MUGAZ BESTALDEAN

Lapurdi-ko Ezpeleta-n, "Espeletarrak" saloian, euskal abeslarien jaialdia: Lurdex Iriondo, Leta, Lertxundi, Laboa, Lekuona, etb.

Noiz hemen Manex eta Martxelin Pagola, Eñaut Etxemendi, ta beste mugaz handiko gure anai euskaldun abeslariak?

BITTOR EGURROLA

Bittor Egurrola, Gernika-ko abeslari famatua, Paris-en egian da. Han, Paris-eko irratitik abestu dau, baita Euskal Etxea-n. Orain, Baiona-ko irratitik abestuko dau.

EUSKAL ABESLARIAI

Lejona-ko jaialdia amaitu da.

"Ikea" saloia ia beteta, baiña ez beste batzuetan legez toperaño. Entzuleak, danak gazteak. Jaialdia, luzeegia: hiru ordu ta gehiago.

Abeslariarentzat aholku bat: Ez da zuzen ezenariotik, gitarrakin lagunduta, euskera egin behar dogula jendeari eskatzea, ta gero zuen artean (ez danok, zorionez) erderaz egitea.

Ikasi katalandarren ejemploa.

ELEIZAREN ALDAKETAK

Eleizean egin beharko ziran aldaketak dirala ta, eztabaidak sortu dira mundu zabalean.

Ondo bereiztu beharko litzakez Eleiza Katolikua ta Vaticano-ko Estadua. Bardin, Aita Santua eleizaren buru legez, eta estadukoa dan ezkerro.

Horrek, Eleiza Katolikuaren historian, nahaste ta kalte asko sortu dauz. Gehiegitan, espiritua (eleiza) indarraren (estadu) menpe ipini da. Gehiegitan, aita santuak, historia zehar, espirituaren problemari baiño diplomazi ta dixiplinari inportantzi handiago emon dautse.

Askoren iritziz, gauzak argi joan daitezana. Vaticano-ko Estadua desengintea izango litzake beharrezkoa.

ESTITXU

Ameriketan zazpi hilabete egin ondoren, heldu da Bilbo-ra Estitxu. Etorri ta behingoan, Lapurdi-rako bidea hartu dau, Beskoitze-n bere gura-soak agurtuteko.

JAIALDIAK

Azken egun honeitan euskal abeslarien jaialdi ugariago egiten dira. Honek esan nahi dau, nahiz eta kasu danetan ez, batmen gehiago lortzen dirala.

IKASTOLAK

Euskal ikastolak liburuen faltara dagoz.

Orain, Zarauz-eko Itxaropena argitaldaria bat zabaltu dau.

Zorionak liburu honen antolatzaileai, batez be euskera batuari begira egiña dagolako.

XABIER GEREÑO

Guztiok nahi dogu euskaldun abeslari barriak txalotuak izatea, batez be Euskalherria-n abestuten dabenean, eta sariaketetan, lehenengo sariak eurentzat izatea. Baiña ikusi atzo zer jazo zan.

Bilbo-ko Arizona Club-ean, «II Festival de Música Joven»-en finala egin zan. Azken jai hontarako geratu ziran asteak zehar Dantzari Club-ean hobereenak agertu ziranak, eta euren artean Juan Carlos, abeslari bakarren artean, eta «Itxaropen» hirukotea, konjuntuen artean, biak euskeraz abestuten.

Beste abeslari ta konjuntioak, gasteleraz, ingelesez, prantsezez, etab. abestu eben. Horreik biak, euskeraz, bakotzak abesti bi.

Arizona-n, milla pertsona inguru batu ziran, gehienak gazte ye-yeak. Eta asko atsegin jakun ikustea euskeraz abestu ebenean, guztiak errespeto handiz entzun ebela. Baiña, zeintzuk izan ziran txalotuenak?

Erantzuna hau da: zenbat eta ritmo arinagoa, biziagoa, txalo handiagoak. Eta azkenean, «Los Distorsionados» konjuntioakin, jendea txaloka ritmoa eroaten eta pistan neska-mutillak dantzan. Eta honeik izan ziran txalo beroenak hartu ebezanak.

Aurrera jarraitu baiño lehen, Arizona-koa zelan amaitu zan esango dot.

Sariak bananduteko, juradu bat egoan, baiña jendearen txaloak be puntuatuten eban. Holan ba, ritmo bizidun abestiak, gehiago bari, puntu batzuek seguru eukezan.

Euskaldun abeslariak holan geratu ziran: «Itxaropen» hirukotea, bigarren saria (konjuntioetan). Juan Carlos, hirugarren saria abeslari bakarretan. Baiña «Itxaropen» taldekoak, errez lortuko eben lehenengo saria beste abesti batzuek abestuko baebezan.

Eta orain, Arizona-koa itzirik, goazen lan honen elburura.

Euskaldun abeslariak gorengo mailan ikusi nahi doguz eta lagundu behar doguz.

Euskaldun abeslariak hau eskatu nahi deusiet: abestiak aukeratu-teko orduan, zelako jendea aurrean dauken kontuan hartzeko. Euren repertorioa, hiru zatitan banandu behar dabe:

1.º Euskaldunen artean abestutekoa (honeitan, hitz sakoneko abestiak aukeratu, poesi aldetik onenak diranak).

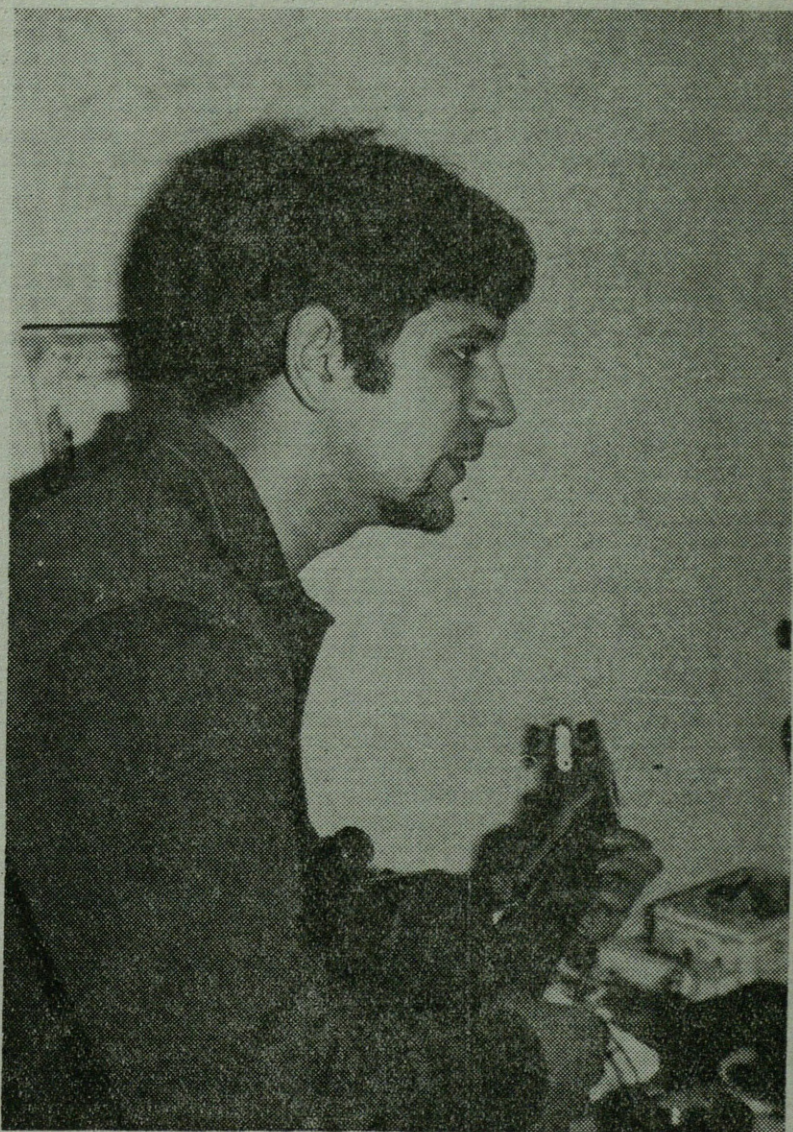
2.º Kulturadun erdaldunen artean abestutekoa (melodi handi-koak).

3.º Herriar edo gazte erdaldunen artean abestutekoa (ritmo arin eta bizidunak, eta ahal dala, entzuleak txaloakin laguntzeko eskatuaz).

Daukadan esperientziakin esan neinke, gure abeslariak holan egiten badabe, txalotuak izango dirala erdaldunen artean be.

Euskalherria-n, euskeraz abestutako abestiak ahal dan gehien zabaltu behar doguz, eta hortarako, onhartuak izan daitezala lortu behar dogu.

Aurrean esan dodan legez, abeslariak jaialdi bakotxen, programa egiteko orduan zelako jendea dauken aurrean kontuan hartuten badabe, eta entzuleentzat egokien diran abestiak aukeratuten badabez,

Juan Carlos Garitano, Anzuola-ko euskaldun abeslari barria. Gure mendi ta oyanak ikustekoak dira.

lortuko dogu, ez bakarrik errespetoz entzutea, bai eta bero-bero txalotuak izan daitezala.

Pausu handi bat emon dau eus-

kal abesti barriak. Urrengokoa, hemen bizi diran guztiak beragantutea zian behar dau.

XABIER GEREÑO

Oarso Ardo - Upeltegiak

Ardo ta edari biziak

G O R D E T E G I A

«SAVIN» ardo botillatua

«VINCHUSS» bizigarria

Limoizko edari otza: «SCHUSS»

«GURELESA» esne barbitua;

guriña ta eragiñak

«JUMILL» ardota esku berezia

Urrutizkiñak: 55046 - 56091

— ERRENDERI —

Landolak - Zarranz - Argazkiak

ALBISTE - ARGITUETAN BEREZIZKO ESKUA

ARGAZKI - ALDATUETAN AITUA — INDUSTRI - ARGAZKIAK

— ★ —

Biteri, 35

Urrutizkiñak: 55769 - 56083

— ERRENDERI —

CASA MAZA

ANDRE TA GIZAKUMEENTZAKO SOINEKOGINTZA

Viteri, 5

Urrutizkiña: 55459

— ERRENDERI —

Albisu'tar Pedro'ren Alarguna

EUNAK - AURRENTZAKO SOINEKOAK - BARRUKO JANTZIAK - OINPEKOAK - ALFONBRAK - MAINDIREAK - BURUSI - MANTA - ESKU - ZAPIAK

Plaza de los Fueros, 10

Urrutizkiña: 55841

— ERRENDERI —

José Lizaso Bar Landeta

Zer nai, artetik erruz ba-dezu edanetan da janetan, ostatu onen sona zabaltu zaigu alderdi danetan. Zure zai beti zabalik dago; ez da trabarik atetan, gorputza premiz dezun guzian sartu zaitea Landeta'n.

AZPEITI, LANDETA.

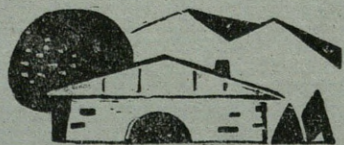
Urrutizkiña: 81-13-11

«Oñarri» orkesta (zuzenbidea: Javier Coello - Santuchu, 20, 4.º A - Bilbao). Berbenetan euskeraz abestuten, izugarritzko exitoa dauke.

ERRENDERI

MADALEN-JAIAK!

Urte guziko lan gogorak —eta Errenderi langillé erria dala ez aazu— merezi du atsedean aldi bat, bai orixe!

Erriko tximini aundiak kerik gabe ikusiko ditugu, makinak ixilik eta eurekin urte guztian jarduten duten gizon eta emakumeak, apaindurik, jolasteko asmotan.

Jolasgiroa, alaitasuna, erritik kanpo bizi diren erritarrak gureganatzeko egunak: Madalen-jaiak!

Euren gogoz edo bortxaz etxetik urrun diranak egun abetan beren Errenderi'z nola oroituko diran...

Ez gaitezen goibeldu, Madalen-jaiak dira, utzi alde batera lan tresnak eta goazen jolastera.

Aurtengo ere, gure Erri-aagintariak jai ederrak eratu dizkigute eta euren berri, laburki bederen, eman dezagun.

ILLAREN 21'ean

Beti bezela, «El Centenario»-rekin jaien asiera. Gero, «Salvea», Gamon'en Zumardian Euskal Abesti ta Dantza'ren jai, «Amaya»-ren ezpata-dantzarekin bukatzeko. Ondoren, Tanborarda, Suzko-zezena ta berbena.

ILLAREN 22'an (MADALEN-EGUNA)

«Los Ponpoxos»-en Goiz-Eresia. Madalen Elizatxo'tik Eliz Nagusi'ra prozezioa eta ondoren Meza. 12½'etan, Errenderi'ko Eresbatza'k konzierto bikaña. 6'etan. Pillota partiduak. Gero dantzarako musika ugari ta 11½'etan su-artifizialak.

ILLAREN 23'an

Lizarra edo Estella'ko dulzaineroak goiz-eresia. 11'etan: Umetxoan dantza-txapelketa. 12½'etan, Yudo jokaldia. Gabeko 10'etan, Salon Victoria'n, Koral Andra Mari ta Karnaba zortzikotearen konziertoa. Gabeko 11½'etan, su-ikusgarriak.

ILLAREN 24'ean

Lizarra'ko dulzaineroak goiz-eresia. Goizeko 11'etan, Umetxoan-jai. 11½'etan, Toka-txapelketa. Ilunabarreko 7'etan eta gabeko 10'etan, Euskal-Antzerkia. «Ereintza» taldeak, Alameda Zinema'n, iru ekitaldiko, Toribio Alzaga jaunaren «Osaba» lan bikaña eskeñiko du. Gabeko 12'etan, irugarren aldiz, su-artifizialak.

ILLAREN 25'ean (SANTIYO EGUNA)

Goizeko 6½'etan «Los Ponpoxos»-en goiz-eresia. Goizeko 9½'etan. Txistulari ta dantza-taldeak kale-zeur ibiliko dira. 10½'etan Meza nagusia eta ondoren, Eliz-nagusitik Madalena'ren elizatzora prozezioa.

Goizeko 10½'etan. Gipuzkoa'ko XX'gn. dantza-txapelketa. Ondoren, Gamon'en Zumardian, bertsolariak, euskal-dantza ta euskal-abesti berriak.

Arratsaldeko 4'etan. Markolako basoan, Eiz ta Arrantza'rako «Txeptxa» Elkarteak eratuta, platiilo-tiraketa. 5½'etatik 9½'etara, EUSKAL-JAIA. Erriko auzoetatik biribilketak joaz Gamon'en Zumardian bilduko dira eta emen Euskal erromeri bikain batekin amaituko da. Gabean, Su-artifizialak, Susko-zezena eta jaiari bukaera, asi bezela, «El Centenario»-rekin eman-go zaio.

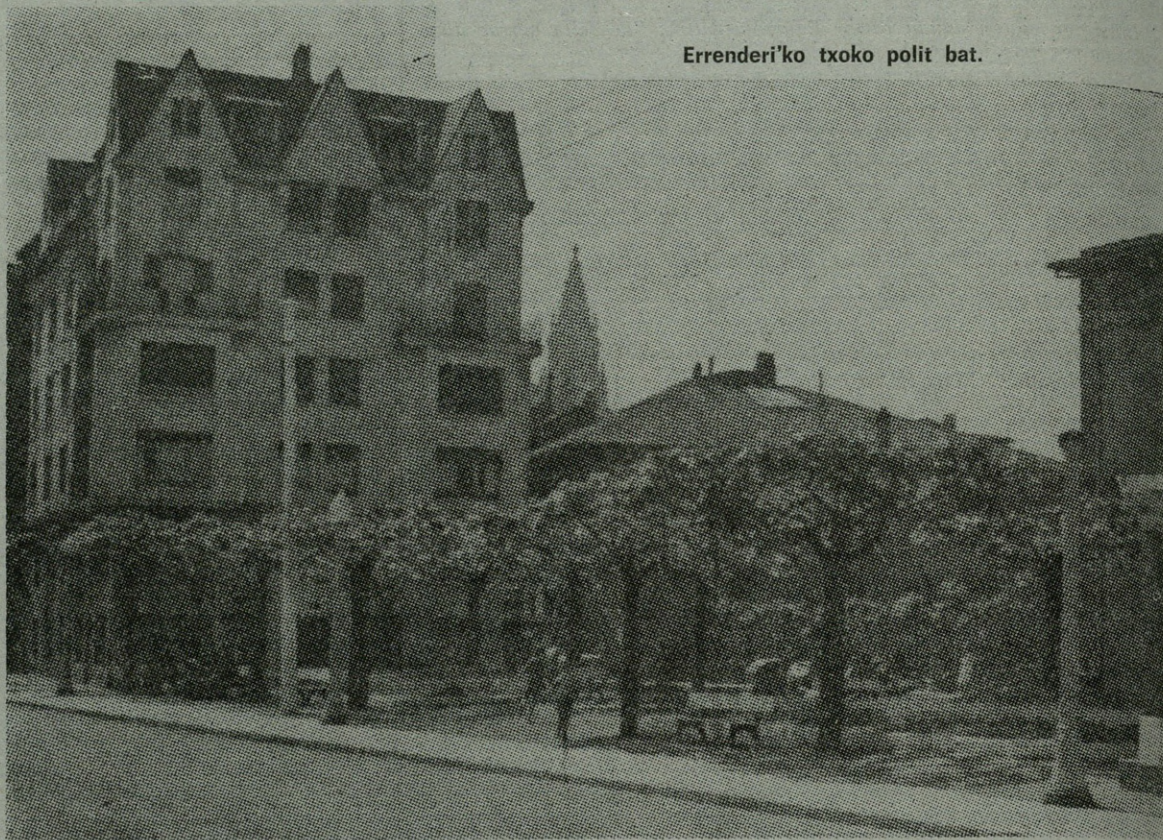
Orra, irakurle, gutxi-gora-bera, gure jaiak nolakoak izango diran. Ikusiko zendun bezela, aurtun zezenik ez degu. Obe orrela, besteren negarraren gain ez degu par egin nai.

Euskal-kutsudun jai ugari ditugu, ala bear ere, ez al gaude Euskalerrian? Besperatik euskal-abesti ta dantzak izango ditugu. Santiyo bezperan, Euskal teatroa. Gure teatro-zaleei asko gustatuko zaien antzerki lana. Denak dakizute, Toribio Alzaga, teatro egiten nolakoa zan, aren obrak, asko beintzat, naiz urteak pasa, gaurko izaten dira. «Ereintza» taldeak jarriko digun «Osaba» ere oietakoa da, garai artako problemak izango ziran eta gaurkoak ere bai. Lan-eskasiak, kiebrak, estutasunak len izaten ziran eta gaur ere bai industri askotan, ara or «Osaba»-ren mamia. Irakurle, teatrorako sarbiderik artu ez badezu, ibili zaite erne, etzaizu damutuko.

Gero, Santiyo eguneko Euskal-eguna ederra izango dalakoan gaude. Euskal-Erri guztitik etorriko dira dantza-talde ta txistulariak eta goiz-goize-tik gure txistu soñuakin alaituko dituzte gure kale zaar ta berriak, gure biotz zaar eta gazteak.

Zaar eta gazteak egun ortan guztioi itxaroten zaituztegu. Denak esan bear dezute, «Santiyo egunean ERRENDERI'ra» eta guk, biotz-biotzez esan-go diztegu: ¡¡ONGI ETORRI!!

ANARBE

Errenderi'ko txoko polit bat.

Pedro Matxain Etxaniz

APARTEKO TXIRRINGAK, BAI
LASTERKETARAKO TA BAI
EGURASTEKOAK

BIZIKLETA - ZATIAK
BERRITZEKO
ERREZTASUNAK

«VESPA» MOTOENTZAKO
KONPONKETA
BAIMENAREKIN

Lantegia:

Av. Navarra, 39
Urrut.ª 56122

Erakustokia:

Santa Klara
Eparantza, 1

— ERRENDERI —

PORTU

ALKANDORA, GALTZERDI
TA BARRUKO ERROPAK

Ferial, 6

Urrut.ª 55517

— ERRENDERI —

J. C. Sarasola - Mitxelena

SUKALDEKO ONTZITEGIA —ZERRAILATEGIA—

Iltzetegi ta burnizko lan-tresnak

Azpirako parket solairuak eta KIRSCH errezela edo Kurtiñak
Fueros, 20 ERRENDERI Urrutizkiña 55520

ONTZITEGUI

Fueros, 2

Urrutizkiña: 56047

Loza ta Kristaltegia. Ontziak eta sukaldeko tresnak

DURALEX - PIREX - VERECO - ARCOPAL - PORTZELANA
FIÑAK - KAFE ARTZEKO ONTZITEGIA

“TXOKO” USAI-GOZOTEGIA

GARBITZEKO SALGAIK.
BEZUA, (ERREGALO) ERAKUTSIK.
EDERTZEKO GAILLUAK.

Plaza de los Fueros, 5

Urrutizkiña: 56064

— ERRENDERI —

Oarso tintorería

TINTATZEA TA LEGORREAN GARBITZEA

Galzaraborda, 6

Urrutizkiña: 54451

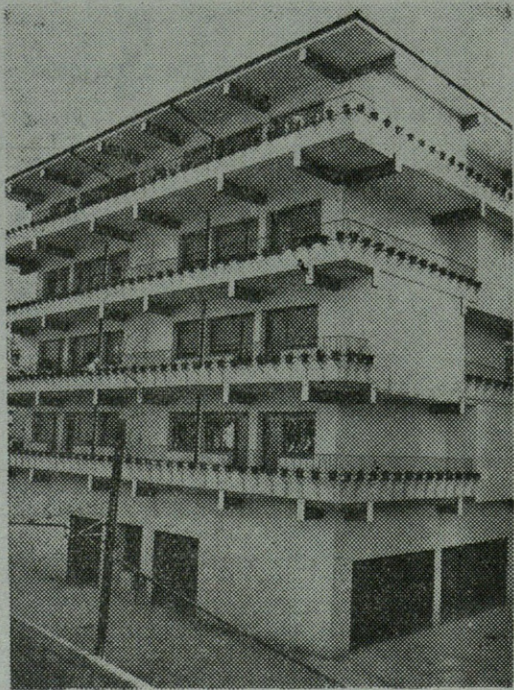
— ERRENDERI —

«OYARBIDE» ETXEGINTZA,

S.
A.

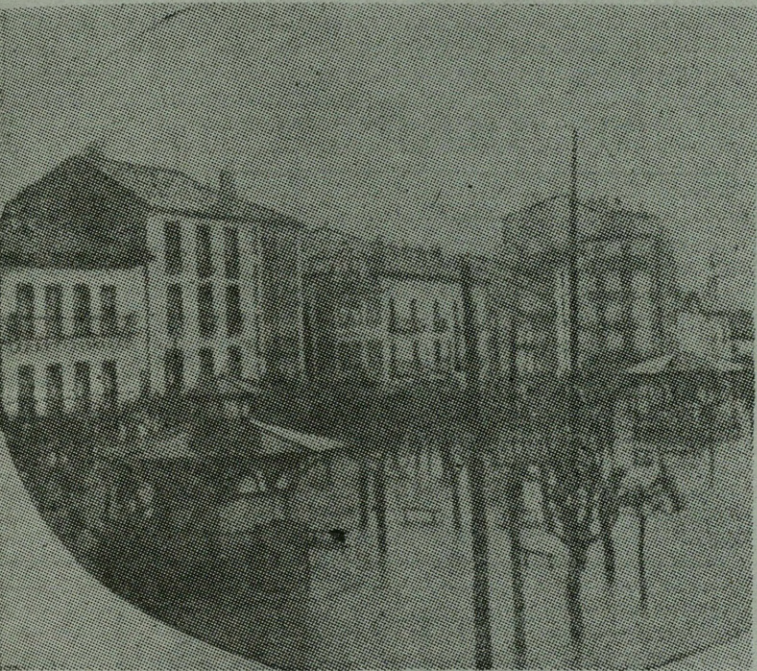
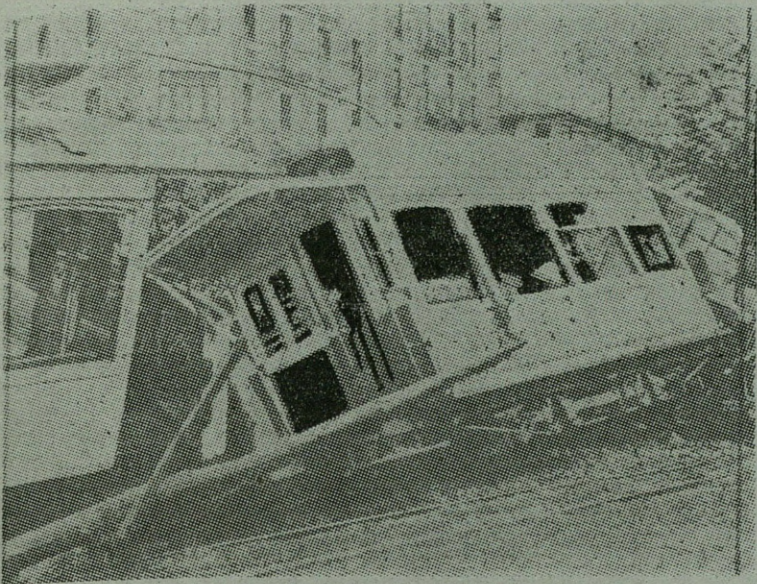
GALTZARABORDA AUZOAN, 30
URRUTIZKIÑAK: 56852 - 54450

ERRENDERI

ERRENDERI

← U GOLDEAK

1933'gn. urteko garagarilla'ren 16'ean eta urrila'ren 24'ean Errenderi'ko erriak jasan zituen ugoldeak ikaragarriak izan ziran; argazki aberi begiratu besterik ez dago.

PAPER ZARRAK MAITZEN

1772'gn. urtean. oraingo Fuero'en Plazan lan batzuek egiten ari zira-la, amalau malladiko ondar arrizko eskallera bat arkitu zan. Oietatik lau bakarrik agerian eta beste amar lekatzez estaliak; baita uztai edo argolla aundi bat ere arkitu zan, itxas-ontziak lotzen zirana.

Erriko-Etxe'ko akta liburuetan agertzen denez 1628'gn. urte inguruan itxasontzi egiteari utzi zitzaion gure errian, Pasai'ko Portura bidea lurrak itotzen zuelako. baina lendik, 800 toneladako itxas-ontziak egiten ziran.

D. Frantzisko Gaskue jaunak. «Revista Internacional de Estudios Vascos» en idatzitako artikulu batean, ain zuzen, «La situación de la antigua Oiarso» izen buruz duen artikulu batean dionez, erro-

matarren garaian, itxasoko ura bere ustez, Oyartzun'go lurraldetaraño irixten zan.

1799'gn. urtean, mariñel anaidi edo ermandade bat osatu zan gure errian, itxas zabaleko arrantza Parroki'ko diruekin eratu zedin. Asmo ori aurrera eraman nai zutenak adierazten zutenek, orrela, lanikeza uxatu, arrain ugari arrapatu, famili beartsuen artean arraina banatu eta erriko mutil gazteak etziran urritietara polizoi bezela itxasontzietan joango.

1566'gn. urtearte Errenderi'ko Parrokia Bayona'ko apezpikuaren arduraean egon zan. Urte artan, Iruña'ko obispadoaren mendetzara eta 1862'gn. urtean Gazteiz'ko elizbarrutia sortu zalarik, barruti onen agindupean.

Eleiz-Nagusia'ren portikoa, 1625'gn. urtean egin zan. Asunzio edo Jasokunde'ko Andra Mari ta lau ebanjelarien irudiak ipiñiaz. Irudi oien egillea, Asteasu'ko seme zan, Juan Bautista Ureta izan zan eta 2.880 zillarezko erreale kosta zan.

1784'gn. urtean, erretablo berria inaguratzeko iru egunetan elizkizun bereziak egin ziran. Erri-agintariak, goi-mallako iru izlari ekarri zituzten itzaldiak egiteko eta urrengo batzar batean, izlari oiek bi egunetan sermoiak erderaz egin zituztelako beren asarrea gogor agertu zuten.

Ikusten dezutenez, orain berreun urte ere gure izkuntzak ba-zituen etsaiak; gure egunetaraño euskerak nola iraun duen ere ez dakigu: mirari bat dirudi.

Gipuzkoa'ko erri guzitan gerta oi zan bezela, gure errian ere, Korpus eguneko prozezioa aundikiro ospatzen zan. Aspalddanik —1573'gn. urte zekero gutxienez— prozezio ortan dantzari talde bat joaten zan, amabosten bat mutil gazte gustura. Beroeik, dantzan ikasteko saioak irauten zuten artean. Erriaren kontura mantendu ta zapatok ematen zitzaizkien.

Dakizutenez, antzifia, justizi-igesi zijoan norbait eliz barruan sartzen bazan ezintzan artu ta eraman erretorearen baimenik gabe.

Ori zala-ta 1849'gn. urteko abenduaren 2'an gertaera au izan zan gure errian. Zergatik ez dakigula, karabinero batek, Oyartzun'en, bere kaboa'ri tiro bat bota zion, eta karabinero ori Errenderi'ko elizara etorri zan gordetzera. Justiziko gizonak artu nai izan zuten, baina erretore jaunak ezezkoa eman zuen garanti bat eman bitartean. Karabinero ori, eliz babesean jarri zalako, etzala zigortua izango ziotenean, eraman zuten.

San Markos mendiak ba-zuen lendik euskerazko izena: Bizarain. Mendixka ortan ermita bat zegoen. Madalena doneari jasoa, eta baserriarrak ermita ortara joan oi ziran prozezioan San Markos egunian, letaniak abestuaz, eliz-agintariak debekatu zuten arte. Ortik gelditu zitzaigun, gaur arte, San Markos opillen oitura, erromesak ogi tartean eramaten zituzten janariaren ondoreko bat bezela.

Errenderi'tik Donosti'ra zijoan bide zarra, Pontika'tik asi-ta Galtzaraborda, Maleo ta Atafiedo zear, Bordazar'en bat egiten zuen, Zamaibide'tik Saiburu barrena, Artxipi ta Ametsagaña pasa ta Alko-lea'tik gaur Paseo del Duque de Mandas, Donostian, iritetzen dana.

Bordazar eta Ametsagaña tarde ortan bada arri aundiko galtzara, eta askoren ustez, erromatarren garaikoa da.

Pontika'tik Donosti'ra dijoan bidea oso zarra da. 1539'gn. urtean galtzara berria deitzen zitzaion eta urte ortan bertan, berrogei ta amabost emakumeri jornaleta ordaindu zitzaion arri-karriatzen ibili zirala-ko.

Egin gabe gelditu zan beste bide batek ere istillu gogorak sortu zitun probintziko erri aundienetan. 1540'gn. urtean, Errenderi'k, Gai-uetatik Errenderi'ra bide berri bat egitea zuen asmo, orrela, Nappu'ko artille komertzioa Pasai'ra errez zuzendu zedin. Baina, Ondarrabi, Donosti, Tolosa, besteak beste, kontra irten ziran eta bidea egin gabe gelditu zan.

ANARBE

«Naty» soñekogintza

Calle Medio, 14 ta 19

Urrutizkiña: 55497

— ERRENDERI —

Bilgun edo konjuntio, naiz Nikiak. Soñeko, gona ta oialak andre ta neskaxentzat.

Zira, gabardina, jaka, alkandorak. Gizon eta mutikoentzako nikiak. Atoz ikustera besterik gabe.

Calzados Elizondo

URKIA'REN ELIZONDO'TAR KARMEN

Plaza de los Fueros, 3

Urrutizkiña: 55129

— ERRENDERI —

RAFAEL BEREZIARTU

ORDULARI TA URREZKO BITXIAK

Zure ordularia ongi ibiltzea nai ba-dezu, Bereziartu'rengana ekartzazu

Zubiaurre, s/n.

— ERRENDERI —

ARATEGI ta TXARRIKIAK

P I O S A N T O S

GURE ARTEKO GANADU ILBERRIAREN ARAGI GOZOA.

ARDI-ESNEZ BAKARRIK AZITAKO ARKUMEAK

ETA LARREAN IBILLITAKOAK ERE BAI. OILLO TA EIZEKO EGAZTIAK.

General Mola, 3

Urrutizkiñak: 56120 - 56358

— ERRENDERI —

GAETXE

TXIMIST-INDARRA INDUSTRI TA ETXERAKO

GASTU-KONTUAK AURREZ NEURTUTA

ETXE-TRESNAK

Urrutizkiñak: 56010 - 55430

— ERRENDERI —

NERE OSKI

O I Ñ E T A K O A K

Viteri, 32

Urrutizkiña: 55113

— ERRENDERI —

Apeztegia Oiñetakoak

ONAK, IRAUKORRAK, MERKE TA GARESTIAK

EUSKERAZ MINTZATZENDA

Viteri, 20

Urrutizkiña: 55352

— ERRENDERI —

Aizpurua anaiak

GALDA EDO FUNDIZIO LANAK. ORTARAKO PLANU TA KOSTA NEURRIAK

San Sebastián, 2

Urrutizkiña: 55448

— ERRENDERI —

«Bazar Urdaburu»

BEZUZA SALGAIK

ERREGALOTAGO ESKEINTZEKOAK — BITXITEGI APAINGALLUAK

Viteri, 9

Urrutizkiña: 55463

— ERRENDERI —

FUNDIZIOTARAKO ERA GUZIETAKO MODELO TA PLAKAK

I. M. Y. L.

IDIAZABAL, MITXELENA TA LOIDI

Viteri

Urrutizkiña: 55572

— ERRENDERI —

«Artzelus» oiñetakoak

«ARTZELUS» ZURE OIÑETAN ETA ERRI EGIZU MENDI TA KALETAN

Viteri, 7

Urrutizkiña: 55142

— ERRENDERI —

ERRENDERI

PENITENTZI ARRIGARRIA

Bein, «Paris-Match» batean, XXIII'gn. Juan Aita Santu agurgarrien aurrean, zirko'ko artista bat uxok domatzen zeukan trebetasuna agertzen ikusten nuen. Nerekiko esan nuen: gizonik aundienak ere orrelako gauzak maite izan...

Argazki orrek, gure erri ontan gertatu, edo gerta balitz bezela, kontatu zidatena bururatu zidan.

☆☆☆

Ez da atzoko kontua, aspaldiko baizik.

Arratsaldeko bostak. Gure Eleiz ederra erdi illunpean zegoen.

Ate txikitatik sartu ta korura igotzeko dauden eskalleren asieran, izkutuan, an zegoen Joxepa, Goierriarra, aitortzeko zai, bere azterketa egiten.

Ontan, kanpotar itxurako, aldrebes xamar jantzitako gizon bat sartu ta aldare guztieri begiratzen asi zan: «Animena»-ri begira luzaro egon zan, baita aldare nagusiari ere.

Sakristira laisterka zijoan mutiko bateri galdera batzuek egin zizkion eta, onek, gure Joxepa gordeta zegoen aldera eskuakin erakutsiaz, zerbait erantzun zion.

Beregana zetorrelakoan, gizon ura ikusiaz, gure Joxepa ikaratu zan. «Zer nai ote du gizon orrek?» zion berekiko.

Bereala lasaitu zan. Orain Don Jose jartzen dan aitortzeko edo konponario aurrean belaunikatu bai zan arrotz ori, eta itxuraz, Joxepa an zegoen ere oartu gabe.

Andik amar minutura Erretore jauna agertu zan.

Gure gizona aitortzera urbidu da. Aitortzera luzea nolabait ere. «Li-xiba garbitze sendoa», nere lagun batek esango luken bezela.

Au bukatutakoan, apaiza'ren onespina artu ta altxatzerakoan Erretore jaunak galdetzen dio:

—Zu, berriya zaitugu emen, ezta?

—Bai jauna; egun abetan erri ontan komeriante talde bat lanean ari dala jakingo du noski?

—Ba-dakit, bai; eta oso onak dirala ere entzun det.

—Oietakoa nauzu ba; jinasi ta orrelakoak egiten ditut.

—Gauza ikusgarria izango da ori, ezta?

—Ez al du beorrek bein ere ikusi?

—Ez ba, orra, zuek beti gabaz lan egiten dezute; berandu, eta gu, apaizok, garai ortan oeratuak izaten gaituzu, eta egia esan, gustora ikusiko nuke zure lana; izan ere, euskaldunoi, ainbeste gustatzen zaizkigu indar-jokoak...

—Ori besterik ez bada, emen bertan, bereala, gu biok bakarrik gauden ezker, zerbait egingo nuke.

—Emen, Eleizan?

—Zergatik ez?

—Tira ba, tira, baina azkar ibili.

Erretore jauna ez zan aitortzeko atera ere. Gure komeriantea an asi zan bere saioa egiten: bira batera, buelta bestera; atzeraka, buruakin lurra jotzeraño. Azkenik, eskuak lurrean jarriaz, buruz bera, anak gora jasoaz, zuzen-zuzen jarri zan.

—Ori dek ori abildadeal, diotsa erretore jaunak, txalotzeko zorian.

☆☆☆

Bitartean an zegoen Joxepa, bere begiak ikusten zutena ezin sinisturik. Alako batean, gizona, buruz bera, anak goruntz zituela jarri zanean, an atera zan ate-txikitatik korrika batean gure Joxepa.

Mikelazulo'tik tximista bezela zijoala, lñaxi'rekin topo egiten du.

—Nora zoaz orren korrika, Joxepa?

—Gure Erretore jauna erotzen asi zaigu, lñaxi.

—Zer baba?

—Kanpotar itxurako gizaseme bat berekin aitortu da eta ez dakizu ondo nolako penitentzia eman dion.

—Zer penitentzi eman dio bada?

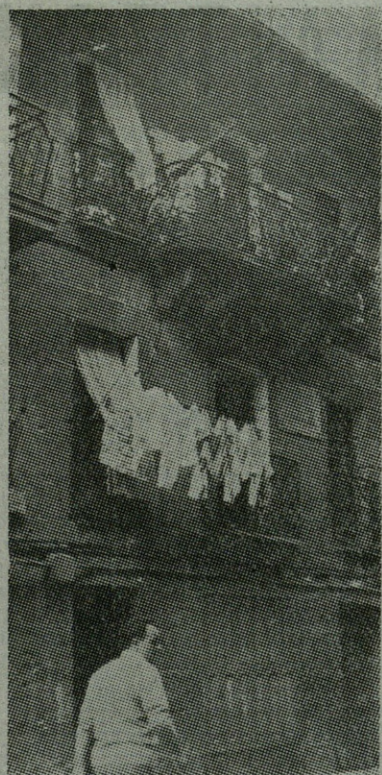
—Or ibili du gizona, gora ta bera, milla bira egiñaz eta azkenik, eskuak lurrean jarri ta anak gora ditula eduki du.

—Eta zer?

—Eta zer, diozu? Ba-dakizu, ni ere Erretore jaunarekin aitortzen naiz eta orrelako penitentziarik ematen ba-dit ere, bada ez-pada, kulero garbik jastera noa...

Eta an joan zan gure Joxepa, korrika-txikian...

ETXE - BESTE

Aurten eun urte «Xenpelar» il zan etxea.

«ARMERIA BELOKI»

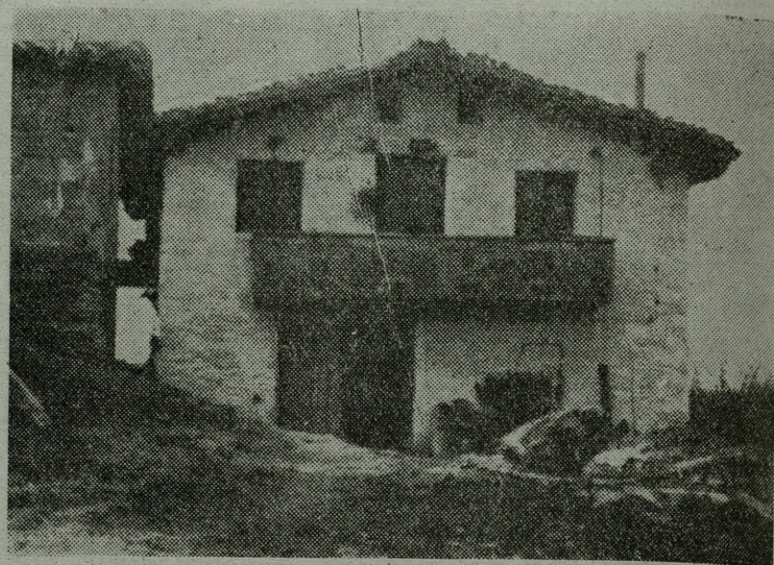
Bertako ta kanpoko izkilluak «Breda» ta «F.N.» ta 22'ko karabínak mota guzietarikoak. Kartutxoak ere bertako ta erbestetakoak.

—:—

KIROL ETA AURREN GURDITXO
SALGAIK, «BILLAR» MARKAKOAK

Zubiaurre, 32 — Urrutizkiña: 56119

— ERRENDERI —

«Xenpelarre», gure bertsolari aundia jaio zan etxea.

TXARRIKITEGI — ARAKINDEGIA
(CHARCUTERIA - CARNICERIA)

«J. M. ARRIETA»

«ONEZKO TXERRI TA ARAGIA»

Azoka'ko 3'garren sal-tokia

Urrutizkiña: 55933

— ERRENDERI —

LUIS OTAÑO

ETXERAKO SALGAIETAN ETA
ETXEGINTZARAKO BURNIKIETAN BEREZIA

Viteri, 21

Urrutizkiña: 54953

— ERRENDERI — (Gipuzkoa)

URKIA

EIZE TA ARRANTZARAKOAK

C/. Medio, 28

— ERRENDERI — (Gipuzkoa)

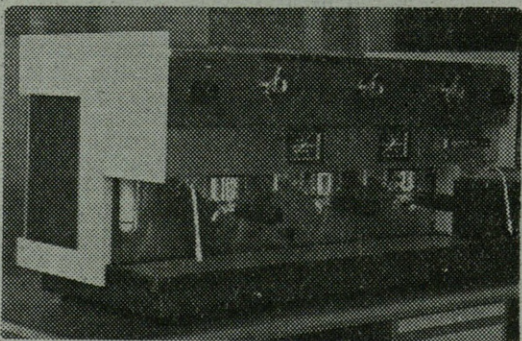
M E N U X

ZORROAK — ESKU - ERAKUTSI GAIK

C/. Santa María — Canchoenea

Urrutizkiña: 56718

— ERRENDERI — (Gipuzkoa)

ONEX

Kafetera makiñetan dizdira berri bat
sortu duan etxea

Plaza Diputación, 2 - Urrutizkiña 55764

ERRENDERI

“EBREYA”

ESTALKIAK, SENDAGARRIAK, PAPER MARGOZTUAK,

ETA ERASKINAK,

UDABERRI TA UDAKO ESKEINTZ AUNDIAN

GORA - LAGUNTZAKO SALNEURRIETAN

María de Lezo, 5

ERRENDERI (Gipuzkoa)

ERRENDERI

BIZENTE ELIZEGI

Gure aurrekoak diotenez, Bizente Elizegi izanen da gure erriak sortu duen pilotari'rik andiena. Erri-agin-tariak ere noizbait orrela uste zutelarik, kale bateri bere izena ipini zioten.

Nolakoa zan bada gure gizon ori? galdetuko du norbaitek. Ara zer dion beratzaz bere garaiko idazle batek.

Eusko abenda'ren ale bikain, eusko kirola'ren atletta, gladiadorien gorputz eta griegoen buru txikiduna. Gizon indartsu nen gorputz-gaiean, buru ttipi ta borobil atsedentzan zan.

Bizargabeko aurpegia, ezpain lodi ta gaizki elkartuak, bekoa zerbait eroria kemen eta biotz-bera'ren ezaugarri; bere begiak urdinak, eze ta erdi idikiak, mistikoen erakoak, aurpegiko azala zuri-gorria.

Erraidoi gorputza ta aur-aurpegia, orrelakoa da gizona ta yokalaria, Elizegi'ren artea itz-bitan adierazi leike: indarra ta jatortasuna.

Aurrelari ausarta, kementsua, altsua, bere besa-gainaren indarra eutsi-ezina da; amar eta amaika kuadrotan plaza betetzen du, eta andik aidean sartzen da lasaitasun eta indar arrigarriarekin.

Sutunparen gogortasuna daramoten, "Besamotz" eta Portal'en sakeak, bere begi erneak azkar ikusten ditu, eta, Beloki'k bezela, besaigainez sarturik, laugarren kuadroan, erdi belauniko, besoa ormari josia, itxaroten ditu.

Gorputz aundikoa izan arren, ankaz arina. Bere yokoa beti da andi, bikain eta dotorea. Pilotak saskiratzekoan ere beti agertzen du bere dotoretasuna.

Ez du zorianak arrotzen ez eta zorigaitzak kokiltzen; irabazitakoan, ixildu; galdutakoan, etsi.

1888'gn., urteko agorra'ren 19'an ezkondu zan Azpeiti'a erri polit artako alaba zan, Felisa Artetxe'rekin.

Burutik oinetara moztasunez itsasia zan gorputz andi ura, apaizaren galderari "Bai, jauna" erantzundakoan, entzun ere ozta-ozta egin zan.

Mardura, Samperio, Bergares, Bizente'ren lagunak, batean adiskide ta bestean etsai frontoiko burrukaldietan ziranak, ezkontzako zeremoniak adi-adi jarraitzen zituzten.

Mardura, irri-par maltzurrez; bere gorputz luzea, plazan txitxarea bezela okertzen den gorputza, lerden ikusten zan. tartetan bere begirasun maltzurak zerbait esan naiean edo.

Samperio, diplomatikoa, ezkontzeko mandatua egiten ibili dan adiskide leiala, Elizegi'ren moztasuna ta emazte-gaiaren lotsagizun arteko zubia jaso duena, zerbait andi egin duenaren antzera agertzen zan elizan, seriozki.

Bizente Elizegi'ren gizatasunaz ondo jabetu gaitezten, ara zer gerta zitzaion bein, Buenos Aires'en yokatzen ari zan partidua batean.

Bere kontrarioak oso aurretik zijozten eta alako batean, gogor ekinean, iaia berdinean jarri ziren.

Alde batetik eta bertetik diru mordo izugarriak yokatuak ziren; burrukaldia berotzen zijoan eta tanto gutxi falta zitzaizkion Elizegi'ri partida berdintzeko. Alako batean, jokoaren berotasunean, tanto luze oieta-ko batean, Bizente'k etsaiari traba egin zion.

Kontrarioek juezei dei egin eta abek jeiki ziren zer gertatu zan erabakitzeko; baina, Elizegi, epailariei aurreratuaz, pillota'ri traba egin ziola aitortu ta tanto galdu zuen.

Naiz alde, naiz kontra diru-jokatzen ari zen yendea, Elizegi'ren gizatasuna ikusiaz, exerlekatatik altxa ta txaloka bere alde gogor ekin zion.

Andi ta biotz zabala bere jokoan, lotsakor eta txalo bere artu-emanetan. Len aipatutako, Mardura, Beloki, Samperio ta Besamotzak, zirikaldi ederrik egiten zioten, baina bera onegia zan eta dena barkatzen zekien.

Alare, bein batean, bigarren mallako pilotari batek amenazu egin omen zion, baita jotzeko keinu egin ere.

Elizegi'k gizontxoari eldu, goruntz jaso, astindu, balantzaka ibili ta begira zeudenai irripar batean diotsa:

—"Nora botako det?" eta berriz lurrean utzi zuen, maleta bat utziko balukean.

Orrelakoa genuz gure erritar pilotari paregabea, lerro abek, oraingo gaztediak gure aurrekoen berri jakin dezan idatzi ditugu. Gizon andiak ez ditugu aantziz bear.

ANDONI

SOBERANO

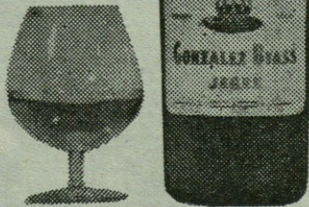
Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!

RABGO SHI

GONZALEZ BYASS

BAI, EDARI APARTAI

CAJA LABORAL POPULAR

DIRU-AURRERAPEN KOOPERATIBA ALKARTEA

ERRENDERIAR GUZIEI MADALEN-JAI ZORIONTSUAK OPA DIZKIE

ERRENDERIKO OFIZINAK

L. ZALAKAIN, 4 — URRUT. 54949

Idazleen Alkartea (2)

Juan San Martín-i egin nahi izan dizkiot galdera hauek. Berak proposatu zuan Alkartea hau sortzea, nik dakidanez lehenengoz, Ermuako Jardunaldi gogoangarri haietan. Bidezko zan berari galdetzea. Orain beste batzuk daramakite aurrera asmo hori.

Juan San Martín nork ez du ezagutzen? Euskaltzaindiaren sekretario da. Oso langilea.

—«Idazleen Alkartea» hau kome- ni da ala ez, eta zertarako?

—Idazleen Alkartea bat?, duda gabe. Alkarren anparuen idazleen interesak defenditzeko, alkar eza- gutzeko, alkarren hartuemanetan giro bat egiteko eta literaturan landu behar diran gaiak eratzeko, eta gaurko gaiak zein diran eraba- kitzeko... Alkartasun bat oso ko- menigarri ikusten dut. Hitz ba- tean, idazleekiko egiakizun eta prolema guziak alkartasunez pla- nifikatu ahal izateko.

—Alkarrizketa honek ze gai izango luke Alkartea hontan?

—Era askotakoa. Elkarriketak argia ematen du, esate baterako, gaurko joerak zein diran ikusteko. Sail bakoitzean, teknikak diferen- teak dira, kasurako poesia eta tea- troa egiteko erak. Baina tematika ez da aldatzen, munduak planteatzen du hori garai bakoitzean. Eta bakoitzak heldu behar dio momen- tuko gaiari.

Honek ez du esan nahi folklo- ranak eta nobela historikoak ezin dituztenik egin. Hori ere egiteko dago, eta biltzeko. Historia-teksto- etan nobela historikoa ba da, eta herrian herri-literatura ba da; edo dauden bildumeri beste orientazio bat eman, literatura aldetik jan- tziago egin... Etabar.

—Hori dana ondo dago, eta be- harrezko da. Baina ba al dago zer- bait zuk preminazkoago ikusten duzuna?

—Beharrezkoena: gaurko prole- matikari oratuta sorkunde batera joatea, geure nortasuna hartuko duan literatura-era batera joatea. Zerbait hori lortu dute katalanek, hango poesiak, nobelak, teatroak ba du izen bat, bereizkizun bat. Guk ez. Esan liteke, pixkat baino gehiago poesian.

—Alkartea honen helburua zein da? Herriari begira lan egitea, ez- ta?

—Bai, eta hortarako, nobela la- bur eta errexak (bestalde mundu- rik kultuenean egiten diranak) be- har ditugu; goragoko maila ere landu behar dugu, itzal bat eta erresponsabilidade bat idazleari emateko: saiakerak etabar: onak diranean traduzituko lituzkete, eta orduan prestigioa da ondorena. Al- kartea onak bide preminazkoenak ikusten saiatu beharko du: kulta- ra, esate baterako. Eskoletako teks- toak ere. Behar ditugu ikasteko tekstoak, jeometria, jeografia... go- rengo mailetaraino. Eskolek esan behar dute zer behar duten, eta orduan Idazleen Alkartea esango du zein dagoan hortarako gertuen, eta horren lanak, espezialidade ba- koitzean, «cuerpo redactor» baten orraztapenak hartuko ditu. Beraz, lan hauek, ondo egingo badira, eki- poz egin beharrezkoak diranez, zer hobe proposatzen dugun Alkartea egitea baino?

—Oinarriak zein dira?

—Bi jarriko nituzke nik, bi mi- nimum: bata idaz-neurriena, eta batasun-arauena bestea. Alkartea horren kide izateko idazlanetan minimum bat behar da. Ba da Eu- ropako Idazleen Alkartea bat. Etxea, uste dut Italian duela. Hoiek es- katzen dute literatura-liburu baten egile izatea. Gaurko nik eskatuko nuke liburu bat, edo teatro bat, edo saiakerak, edo periodismuz sa- kabanaturik egindako lana, ehun bat (edo berrehun, berdin da) fo- lio gutxiarik. Eta geroago sartuko diranentzat kondizioak estutxo- goak izanen lirake: hor sartuko di- ran guzien kriteriotik sortzen dan euskera motara behartu.

Bigarren oinarriari buruz, bata- suna beharrezkoa da. Ortografian, gutxiarik, bestela alferrik gabiltza. Ortografiak, letra batek, ez du hiz- kuntza kanbiatzen. Komeni dana da, denok berdin joatea: edo ez- kerretik edo eskubetik. Luis Mitxe- lenak Arantzazun esan zuana: au- toak ezkerretik ala eskubetik joan ditezela berdin da, baina doazela denak berdinetik. Guk ere bat au- keratu behar dugu. Bat hori, zein? Idazleen Alkartea, Arantzazun errekomendaturikoa behartu egin behar du. Euskaltzaindiak ezin du

behartu berak ez du literatura egi- ten-eta. Asmoetako Alkartea honek bai.

—Planteamendu sakonago bat. Asmoetako Alkartea hau Euskaltza- indiak bere eginbeharra betetzen ez dualako ala eginkizun aparteko eta definitu batekin al dator?

—Nik uste, lehenengo honen be- harra idazleak alkartzea. Euskal- tzaindian ba dira idazleak ez dira- nak eta baita idazte izanik Euskal- tzainditiak kanpora daudenak ere. Gainera, ez Euskaltzaindiari eta gutxiago euskerari, ez zale kome- ni hizkuntzarekiko guzia Euskal- tzaindiak monopolizatzea. Euskal- tzaindiarekin, diodanez. Baina nor- tasuna gorde ere bai: literaturaren batasun-arazoan, esate baterako. Euskaltzaindia makal arkitzen ba- da, batasunerako ez badu aski in- dar, idazleek ikusi behar dute, be- ren aldetik, ea posible duten ha- rutzago joatea. Batasuna, nik, es- pero dut idazleengandik, irakasle- engandik baino lehenago.

—Arazoak ikutuz-aztertuz goaz. Azter dezagun orain beste bat. Zu- re «Escritores euskéricos» liburua- lan inédito» asko agertzen da. Idaz- lea, edozein dala, bere lana argi- taratu gabe ikustean, etsipenean herortzen da, eta gutxienez ahul- du eta moteldu egiten da. Gure ar- tean aise egiztat uditekean akatsa. Zergatik gertatzen da hau? Nik us- te, argitaldarien planteamendu oker bategatik. Horregatik galde- tzen dut ea ez ote litzakean kome- ni Idazleen Alkartea honek edito- rial bat sortzea edo editorialen ko- operatiba bat egitea edo editorial- en kontrola eramatea, idazlearen promozioari eta eskubideari dago- kionez. Mingarria izango litzakea- la? Baina, bestalde, oso inportan- tea da idazleak bateratuta egotea eta montaje batean, sistema pu- blizitario ta propaganda batean ba- turik egotea, ez argitaldari bati eman lana, eta zuk ikus» esanez, nahi duzuna egin» esanez. Idazleen Alkartea bertako idazleen obra ez bakarrik saldu baizik aurrera ate- ratzeko lan egin behar luke, ezta, Juanito?

—Bai noski, nola ez. Behin Al- karteari estruktura jarriaz gero. Eta gero egingo litzake «cuerpo re- dactor» eta selezio bat eginaz ba- tzorde bat, hauek esan dezatela

Juan San Martín Euskaltzaindiko Billera nagusi batean, elkartea ontako buruzagi dan Lekuona jaunarekin.

zenbateraino baliatu eta indartu behar duten egile baten lana.

—Idazlearen promozioa egiteko biderik onena litzake hau.

—Duda gabe. Promozio hori oso- ki egiteko lan txar batzuk argita- ratu beharko dira. Baina idazle ho- rren 15-gn. obra hobeagoa izango da. Eta orduan obra hori ateratzen editorial komertzialak arduratuko dira. José Plé-rekin Katalunian hain zuzen hori gertatu da, bere «Obras completas» egiten ari dira, Katalunia txikia dala hainbeste nobela ateratzeko, nahizta gu bai- no gehiago izan.

—Alkartea honek sindikato-erara jokatu behar duala entzun dizut behin baino gehiagotan. Zer adie- razi nahi duzu honekin?

—Hau izango da Alkartea horren beste eginkizunetarikoa bat. Sindi- kato-era batez ere interes profesio- nalak defenditzean eskatzen dut %etik 10-^a, gutxiarik, kobratu be- har du egileak. Hemengo editoria- lek ez dute ematen. Euskal-idaz- leak ez daki tutik ere. Sakrifika- tzen dana idazlea da betiere, li- buruak merkeago saltzea egilearen deretxoetatik hartzen dalako. Eta Alkartea eskatu behar duana da: edo libururik ez da ateratzen edo kostatzen dana kostata atera de- dila, ez merkeago jartzearen idaz- leari dirua kenduaz.

Beste fenomeno bat desterratze- ko ere lan egin behar du Alkartea honek sindikato-eran: ba daude idazle onak ala ez, baina dirudu- nak. Argitaldaria esaten du eus- kal-liburuak ez duala negozioirik, eta orduan egileak aurreratzen du dirua, beharbada gero jasotzeko (edo ez). Ez dago eskubiderik, be- ste lan asko argitaratu gabe gera- tzen dira, beharbada askoz hobek, nork diru eman ez dagoalako. Eta harpidedunak pagatu behar du. Horrek euskal literaturari bide txar bat eman dio. Eta orduan Alkartea honek esijitu egin behar du %-eko 10 hori, eta ezkonideratu hori esi- jitzen ez duan autore, eta neurri batean eskirioztat hartu, Alkartea jarritako oinarriak betetzen ez di- tualako. Beste autore batzuen in- teresak zapaltzen ditu-eta. Baina berdin aldizkarien aurrean, batez ere komertzialki eraturik dauden artean. Hau da, harpidetza edo sal- benta egokiak eta anuntzioak di- tuztenei, artikuluko edo, horriko honen besteko bat hautatuaz. Hau bait da lan gehiago eta hobeak egi- teko bidea, zeren argitaratzen di- ran lanak ordaintzera, lanak, argi- taratzeko, neurri on bat beharko du, eta idazlea hobeto idaztera bultzatzen duan neurrian, irakur- leak gehitzera behartuko ditu, eta luzarora aldizkari berentzat ere on- garri izango da, baina batez ere euskal literaturarentzat.

—Honekin aski dugu, Juanito. Milesker. Alkartearen asmo hori oso aurreratua dago, ea gauzatua noiz ikus dezakegun.

Joan Mari TORREALDAY

Euskaltzaindiko billera baten on- doren, euskal idazle talde bat alkarrizketan.

